

Çok Boyutlu Varoluşsal Anlam Ölçeği: Türkçe Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

The Multidimensional Existential Meaning Scale: Turkish Validity and Reliability Study

Muhammet Enes VURAL

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü, Din Psikolojisi Anabilim Dalı, Rize, Türkiye

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:
Muhammet Enes VURAL
E-mail: muhammet.vural@erdogan.edu.tr

Geliş Tarihi/Received: 29.04.2025
Kabul Tarihi/Accepted: 03.12.2025
Yayın Tarihi/Publication Date:
31.12.2025

Atıf: Vural, Muhammet Enes. "Çok Boyutlu Varoluşsal Anlam Ölçeği: Türkçe Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması". *İlahiyat Tetkikleri Dergisi* 65/1 (Aralık 2025), 77-93.

Cite this article as: Vural, Muhammet Enes. "The Multidimensional Existential Meaning Scale: Turkish Validity and Reliability Study". *Journal of İlahiyat Researches* 65/1 (December 2025), 77-93.

ÖZ

Hayatın anlamı konusu psikolojide bireysel tecrübe zemininde ele alınmaya başlandıktan sonra psikolojinin temel araştırma konularından biri haline gelmiştir. Bu çabanın önemli bir kısmı, özellikle 1900'lerin ikinci yarısından itibaren onu ölçmeye ve boyutlandırmaya yönelik araştırmalar çerçevesinde gelişmiştir. Son yıllarda yapılan araştırmalar, anlamın üç temel bileşene sahip olduğunu ileri sürmüştür: kavrayış, amaç ve önem. Bu araştırmada, bu teorik arka plana dayanan ve ilgili literatürde yeni addedilebilecek Çok Boyutlu Varoluşsal Anlam Ölçeği'nin (ÇBVAÖ) Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının yapılması amaçlanmıştır. Çalışmada bu amaç doğrultusunda veriler çevrimiçi olarak toplanmış; çalışma, dilsel eşdeğerlik ($n = 30$), test-tekrar test ($n = 64$) ve ana örneklem ($n = 312$) olmak üzere 3 farklı örneklem üzerinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, dilsel eşdeğerlik çalışmaları kapsamında İngilizce ve Türkçe versiyonlar arasında anlam bütünlüğünün sağlandığı tespit edilmiştir. Yapı geçerliğini test etmek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi (DFA) gerçekleştirilmiş ve ölçeğin üç faktörlü yapısının doğrulandığı görülmüştür. ÇBVAÖ, yakın-sak geçerliği destekleyen anlamın mevcudiyeti ve teorik olarak ilişkili hayat memnuniyeti, mutluluk, dindarlık değişkenleriyle pozitif yönlü anlamlı ilişkiler sergilemiştir. Güvenirlik analizleri çerçevesinde, test-tekrar test yöntemiyle ölçeğin zaman içerisindeki tutarlılığının yüksek olduğu ve Cronbach alfa katsayısının genel ölçek için $\alpha = .96$ olduğu tespit edilmiştir. Düzeltilmiş madde toplam test korelasyonları, ölçeğin iç tutarlılığının yüksek olduğunu göstermektedir. Bulgular, kavrayış, amaç ve önem alt boyutlarından oluşan ÇBVAÖ'nün Türkçe versiyonunun güçlü psikometrik özellikler sergilediğini; klinik tarama ve psikolojik danışma uygulamalarında, ruh sağlığı araştırmalarında ve manevi bakım hizmetlerinde bireylerin anlam düzeylerini değerlendirmede güvenle kullanılabileceğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Din Psikolojisi, Hayatın Anlamı, Çok Boyutlu Varoluşsal Anlam Ölçeği, Mutluluk, Hayat Memnuniyeti, Dindarlık, Geçerlik, Güvenirlik.

ABSTRACT

Once meaning in life began to be examined on the basis of individual experience in psychology, it became one of the field's core research topics. A substantial portion of this effort—particularly since the second half of the twentieth century—has proceeded within studies aiming to measure and delineate its dimensions. Recent research has proposed that meaning comprises three fundamental components: comprehension, purpose, and mattering. Building on this theoretical background, the present study aimed to adapt the Multidimensional Existential Meaning Scale (MEMS) into Turkish and to conduct its validity and reliability analyses. In line with this aim, data were collected online, and the study was carried out with three distinct cohorts: linguistic equivalence ($n = 30$), test-retest ($n = 64$), and the main sample ($n = 312$). Within the linguistic equivalence phase, semantic equivalence between the English and Turkish versions was established. To test construct validity, confirmatory factor analysis (CFA) was performed, and the three-component structure of the scale was confirmed. The MEMS showed positive, significant associations with presence of meaning and with theoretically related variables—life satisfaction, happiness, and religiosity—supporting convergent validity. Regarding reliability, the test-retest method indicated high temporal stability, and Cronbach's alpha for the overall scale was calculated as $\alpha = .96$. Corrected item-total correlations further indicated high internal consistency. Overall, the findings show that the Turkish version of the MEMS, comprising comprehension, purpose, and mattering, exhibits strong psychometric properties and can be used with confidence to assess individuals' levels of meaning in clinical screening and psychological counseling, in mental health research, and in spiritual care services.

Keywords: Psychology of Religion, Meaning in Life, The Multidimensional Existential Meaning Scale, Happiness, Life Satisfaction, Religiosity, Validity, Reliability.

GİRİŞ

Psikoloji, modern bir bilim dalı olarak ortaya çıktığı günden bu yana, insanı daha iyi anlamak adına pek çok olguyu kendi yöntem ve teknikleriyle araştırma gayreti içerisinde olmuştur. Uzun bir geçmişe fakat kısa bir tarihe sahip olsa da (Schultz - Schultz, 2007) psikoloji içerisinde insanı anlama çabası her dönem farklı kıtalarda çeşitli ekollerin öncülüğünde devam edegelmiştir. Hayatın anlamı kavramının psikolojinin gündemine alınması ise 1900'ü yılların ortalarına tekabül etmektedir. Özellikle psikanaliz ve davranışçı yaklaşımların baskınlığına karşıt bir tepki olarak ortaya çıkan hümanist psikoloji öncülerinin bu konudaki katkıları dikkate değerdir. İlk olarak Kıta Avrupa'sında ortaya çıkan daha sonra Amerika'da filizlenen hümanist psikoloji yaklaşımının öncüleri arasında Carl Rogers, Abraham Maslow, Erich Fromm, Rollo May, Viktor Emil Frankl gibi bazı hümanist isimler zikredilebilir. Bu teorisyenlerin katkılarıyla psikolojide insanın olumlu ve değer üreten yönleri rağbet görmeye ve araştırılmaya başlanmıştır. Şüphesiz bu konular arasında insanın anlam arayan hatta anlam üreten bir varlık olduğuna yönelik vurgu ilk sıralarda gelmektedir. Bununla birlikte yukarıda bahsi geçen isimler arasında anlam konusunu doğrudan teorisinin ve tedavi pratiğinin eksenine oturtan V. E. Frankl'a ise ayrı bir parantez açmak gerekmektedir. Nitekim onun ve Elisabeth Lukas, Joseph Fabry, Edward Marshall, Alexander Batthyány gibi meşhur öğrencilerinin yaptığı katkılarla birlikte anlam konusu daha fazla psikolojide ve klinik odasında kendisine yer bulmayı başarmıştır.

Teorisini son derece varoluşsal bir zemine inşa eden Frankl'a göre anlam, her insanın hayatında keşfetmesi gereken bir gerçeklik ve varoluşun temel motivasyonudur (Frankl, 2012; 2018a; 2018b). Diğer bir ifadeyle insanın anlam arayışı evrenseldir ve insanın temel güdülerinden biridir. Frankl'ın yaklaşımında anlam kişiye özgüdür ve *"hayatın anlamı nedir?"* şeklinde büyük ve genel bir sorunun peşine düşmek manasızdır. Çünkü her bireyin varoluşu eşsizdir ve herkes kendi durum ve şartları bağlamında kendi hayatının anlamını keşfetmelidir. Ona göre insan, yaptığı işler ve eserlerle dünyaya verdikleriyle; sevgi, doğa veya sanat gibi otantik tecrübelerle dünyadan edindikleriyle; kaçınılmaz acılar karşısında ürettiği tutumlarla anlamı tecrübe edebilir. Frankl'ın psikolojideki anlam konusuna katkısı önemlidir çünkü konuyla ilgili ilk ölçüm aracı, onun teorisi temel alınarak ortaya konulmuştur (Crumbaugh - Maholick, 1964).

Sözlükte *"Bir işaret, kelime, hareket ya da olaydan anlaşılan şey; mânâ"* (Ayverdi, 2010, 57) olarak tanımlanan anlam kavramının psikolojideki tanımlama çabaları bilişsel bir tecrübe olarak anlam(a) ve anlamlandırma faaliyetine tekabül eden bir perspektifle gerçekleştirilmiştir. Örneğin Roy F. Baumeister (1991, 15) meşhur çalışmasında anlamın doğasını açıklarken onun dil ve zihinsel bağlantılarla yakından ilişkili olduğunu vurgular. Ona göre anlam *"nesneler, olaylar ve ilişkiler arasındaki olası bağları ifade eden, ortaklaşa paylaşılan zihinsel temsillerdir. Bu bağlamda, anlam dünyayı bütünleştirir ve şeyleri birbirine bağlar"*. Baumeister özellikle anlamın bireylerin deneyimlerini yorumlamalarına ve dünyayla bağlantı kurmalarına nasıl aracılık ettiğine işaret etmektedir. Steger (2012, 165) ise anlamı, *"deneyimlerimizi kavramamıza ve geleceğimize yönelik hedefler belirlememize yardımcı olan bağlantılar, anlayışlar ve yorumlar ağı"* olarak tanımlar. Hayatta duyulan genel anlam ise kişinin yaşamında yönelimsellik içerisinde belirli amaçlara sahip olması ve bunun sonucunda öznel ve dinamik bir tabiata sahip anlam duygusunu deneyimlemesidir (Schnell, 2020).

Baumeister (1991) kişilerin anlamlı bir yaşam için dört temel motivasyon örüntüsüne sahip olması gerektiğini; bunlardan bir veya birkaçının eksik olması durumunda yaşamlarında yetersiz anlam duygusu hissedeceklerini ileri sürmektedir. Bunlardan ilki kişinin amaçlara (purpose) sahip olmasıdır. Amaçlar, bugüne ve hâlihazırda yaşanan olaylara anlam ve yön kazandırır. İkincisi, kişilerin eylemlerinin doğru veya yanlışlığına yönelik değerlendirmeler için bir başvuru kaynağı olan değerlerdir (values). Nitekim her insan davranışlara veya çevresinde gelişen olaylara iyi veya kötü diyebilmek için hiyerarşik değer çerçevesine ihtiyaç duyar. Üçüncüsü etkililik duygusudur (sense of efficacy). İnsanın yaşamı ve çevresi üzerinde kontrol duygusunu hissetmesi önemli bir anlam bileşenidir. Dördüncüsü ise öz-değer ihtiyacıdır (self-worth). İnsanlar, kendilerinin iyi ve değerli olduklarına yönelik bir eğilim içindedir ve bu duygu hayat boyu farklı yoğunluklarda devam eden bir tecrübedir (Baumeister - Vohs, 2002; Crescioni - Baumeister, 2013). Schnell (2009; 2020) ise görece yakın bir zamanda hayatta anlam için şu dört temel unsuru sıralamıştır. İlki kişinin eylemlerinin ve hedeflerinin birbirini tamamladığı, benliğine ve bir bütün olarak dünyaya karşı geliştirdiği tutarlılık (coherence) duygusudur. İkincisi eylemlerinin ve kararlarının içinde yaşadığı dünya için bir mânâ taşıdığı anlamına gelen önemlilik duygusudur (significance). Üçüncü sırada irili ufaklı yaşam hedefleri çerçevesinde gelişmiş bir yönelimsellik (orientation) gelmektedir. Dördüncü ve son sırada kişinin ait olma ihtiyacı gelmektedir (belonging). Sosyal aidiyetten ziyade bu unsur, kişinin yaşamını daha büyük bir planın parçası olarak görmesi anlamına gelen varoluşsal aidiyete tekabül etmektedir.

Konuyla ilgili yapılan ilk çalışmalardan itibaren anlamın ruh sağlığıyla olumlu ilişki ve etkileşimler göstermesi (Maddi, 1967; Crumbaugh - Maholick, 1964; Chamberlain - Zika, 1988; Chamberlain - Zika, 1988) hem farklı psikoloji alt dallarında konuyla ilgili yapılan çalışmaların artmasına hem de hayatta bir anlam ve amaca sahip olmanın ruh sağlığının önemli bileşenlerinden olduğuna yönelik bir anlayışın gelişmesine neden olmuştur. Sözgelimi Ryff ve Keyes (1995)'in 6 alt faktörden oluşan psikolojik iyi oluş modeline göre özerklik, çevresel hâkimiyet, kişisel gelişim, olumlu ilişkiler ve öz-kabulün yanı sıra psikolojik sağlığın bileşenlerinden biri yaşamda anlam ve amaç duygusuna sahip olmadır. Seligman (2011) tarafından geliştirilen PERMA modelinde iyi oluş ve dayanıklılığın alt faktörlerinden biri, kişinin yaşamında anlam ve amaç duygusunu tecrübe etmesidir. Konuyla ilgili yapılan çalışmalar da bu yaklaşımı doğrular niteliktedir. Farklı ülkelerde farklı örneklerle yürütülen araştırmalarda anlamın iyi oluş (Aflakseir, 2012; Dezutter vd., 2013; Dursun, 2012; Krok, 2015; Steger, 2012), dayanıklılık (Walsh, 2020; Ostafin - Proulx, 2020; Bartrés-Faz vd., 2018; Ostafin - Proulx, 2020; Bartrés-Faz vd., 2018; Aiena vd., 2016; Karataş - Tagay, 2021), mutluluk (Li vd., 2019; Li vd., 2019; Ryff, 1989; Baltacı - Yağlı Soykan, 2020), hayat memnuniyeti (Damásio - Koller, 2015; Tiliouine - Belgoumidi, 2009; Nell, 2014; Baltacı - Yağlı Soykan, 2020;

Tarhan, 2020), iyimserlikle (Baltacı - Yağlı Soykan, 2020; Dursun, 2012; Kealy vd., 2020; Lee vd., 2006; Yu - Chang, 2019) ve olumlu dinî başa çıkma (Park, 2016; Park, 2007; Dunn - O'Brien, 2009; Abarghouei vd., 2017) pozitif yönlü; depresyon (Psarra - Kleftharas, 2013; Hedayati - Khazaei, 2014; Vural - Ayten, 2021), anksiyete (Kelso vd., 2020; Korkmaz - Güloğlu, 2021; Marco - Alonso, 2019; Steger vd., 2009), stres (Abu-Hilal vd., 2017; Park - Baumeister, 2017), umutsuzluk (Yılmaz, 2018) ve olumsuz dinî başa çıkma (Yıldırım vd., 2021a; Krok, 2015; Abarghouei vd., 2017) gibi değişkenlerle ise negatif yönlü ilişki ve etkileşim içinde olduğu tespit edilmiştir. Bu genel tablodan ve ilk dönem çalışmalardan itibaren ortaya koyulan empirik bulgulardan hareketle, hayatta anlam ve amaç duygusuna sahip olmanın ruh sağlığının yegâne belirleyicisi ve garantörü olmasa da (Baumeister vd., 2013; Ryff - Singer, 2008; Delle Fave vd., 2011; Hooker vd., 2018; Steger, 2012) önemli göstergelerinden biri olduğu anlaşılmaktadır.

Akademik psikolojide bireylerin sahip olduğu hayatta anlam ve amaç duygusuna yönelik ölçme girişimleri 1900'lü yılların ikinci yarısında başlamıştır. Erken dönem girişimlerde anlamlılık genellikle tek boyutlu bir yapı olarak ele alınırken anlamsızlık ya da anlam krizi de (crisis of meaning) ruh sağlığının (örn. depresyon veya can sıkıntısının) doğrudan temel bir ifadesi olarak ele alınmıştır. Bu çalışmalara Crumbaugh ve Maholick (1964)'in Yaşamda Amaç Testi (Purpose in Life Test); Battista ve Almond (1973)'ün Yaşam İlgisi İndeksi (Life Regard Index); Antonovsky (1993; 1987)'nin Bütünlük Duygusu Ölçeği (Sense of Coherence Scale) örnek olarak gösterilebilir. Tüm girişimler arasında Reker ve Wong (1988; Reker, 1996)'un Anlam Kaynakları Profili (Sources of Meaning Profile) çalışmasına ayrı bir parantez açmak gerekmektedir. Zira onların yaklaşımı, kendisinden sonra gelen pek çok ölçüme ve anlam kaynaklarına ilişkin boyutlandırma girişimine de ilham olmuştur. Steger ve arkadaşları (2006) tarafından geliştirilen ve son yıllarda konuyla ilgili alanda çokça kullanılan Yaşamda Anlam Testi (Meaning in Life Questionnaire) ise bireylerin yaşamında anlamın mevcut olup olmadığı (presence of meaning) veya anlam arayışı (searching for meaning) içerisinde olup olmadığına yönelik öznel bir değerlendirmeye dayanmaktadır. Türkçe'de ise ölçüm aracı geliştirme girişimlerinin kısıtlı olduğu söylenebilir. Az sayıdaki örnekler arasında yer alan Aydın, Kaya ve Peker (2015)'in Hayatın Anlam ve Amacı Ölçeği bireylerde hayatın anlamını iki alt boyutta ölçmektedir. Bunlardan ilki hayatın anlam ve amacı, ikincisi ise anlamsızlık ve amaç yoksunluğudur.

Bu çalışmanın odak noktasında yer alan ve anlamla ilgili literatürde son yıllarda dikkat çeken anlamın üçlü yapısına (tripartite view) yönelik geliştirilen teorik çerçeve ise farklı araştırmacıların birbirine yakın yıllarda yaptığı çalışmalarla şekillenmiştir. (Heintzelman - King, 2014; Heintzelman - King, 2014; Steger, 2012). Martela ve Steger (2016), söz konusu üçlü yaklaşıma göre bireyin anlamı şu şekilde tecrübe edebileceğini dile getirmektedir: buna göre kişi kendi yaşamını sıradan ve geçici olanın ötesinde bir mânâ taşıdığını hissediyorsa (significance); yaşamının amaç ve amaçlara sahip olduğunu algıyorsa (purpose); yaşamı tutarlı ve anlamlı bir bütünlük arz ediyorsa (coherence) birey yaşamda anlam duygusunu deneyimleyebilmektedir. George ve Park (2017) tarafından geliştirilen *The Multidimensional Existential Meaning Scale*'in üçlü yapısı Martela ve Steger (2016)'in yaklaşımıyla aynıdır. Farklılık yalnızca önem/önemli hissetme boyutunun isimlendirilmesindedir (significance/mattering). Buna göre üçlü yapının bilişsel boyutuna tekâbül eden kavrayış (comprehension) bileşeni, bireyin yaşamını tutarlı, anlamlı ve kavranabilir bir bütün olarak algılama derecesini ifade eder. Kişi, hayatındaki olayların belirli bir düzen içerisinde gerçekleştiğini, yaşananların birbirleriyle bağlantılı olduğunu ve genel olarak dünyayı anladığını hissettiğinde anlamana yönelik kavrayış düzeyi yüksek kabul edilir. Yapının motivasyon boyutuna karşılık gelen amaç (purpose) bileşeni, bireyin hayatını anlamlı hedefler doğrultusunda yönlendirdiği ve bu hedeflere ulaşma konusunda motive olduğu hissini ihtiva eder. Yani birey, yaşamında belirli yönelimlere sahip olduğunda ve bu yönelimler doğrultusunda çaba sarf ettiğinde, güçlü bir amaç ve anlam duygusu hisseder. Sahip olduğu irili ufaklı yaşam hedefleri, bireyin yaşamına bağlılık ve anlam katarken, geleceğe yönelik umutlarını da besler. Önem (mattering) ise bireyin varlığının dünya üzerinde bir etkiye sahip olduğunu ve yaşamının anlam taşıdığını hissetmesiyle ilgilidir ve yapının duygusal boyutunu teşkil eder. Buna göre kişi, başkaları için değerli olduğunu, eylemlerinin bir karşılığı bulunduğunu ve varlığının çevresi tarafından fark edildiğini düşündüğünde yüksek önemli hissetme duygusuna sahiptir (George - Park, 2016; George - Park, 2017).

Bu araştırmanın amacı, farklı araştırmacıların yakın zamanda yaptığı katkılarla ortaya çıkan ve anlamın üçlü/üç parçalı (tripartite) yapısı şeklinde kavramsallaştırılan bir teorik arka plana sahip Çok Boyutlu Varoluşsal Anlam Ölçeği (ÇBVA-Ö)'ni (The Multidimensional Existential Meaning Scale; MEMS) Türkçe'ye uyarlamaktır. Konuyla ilgili Türkçe literatüre bakıldığında MEMS'in doğrulanmış bir Türkçe formuna rastlanmamıştır. Mevcut Türkçe anlam ölçekleri ise çoğunlukla anlamın belirli yönlerine odaklanmakta, önem (mattering) bileşenini ya dışarıda bırakmakta ya da sınırlı biçimde temsil etmektedir. Bu eksiklik, Türkiye bağlamında hem kuramsal sınamalar hem de uygulamalı çalışmalarda karşılaştırılabilir ve kapsamlı bir anlam ölçümünü güçleştirmektedir. Çalışmanın şu açılardan konuyla ilgili literature özgün katkı sunacağı düşünülmektedir: (i) kavrayış, amaç ve önemden oluşan üçlü yapının Türkiye örnekleminde geçerlik ve güvenirliliğinin test edilmesi; (ii) anlamın varlığı, hayat memnuniyeti, mutluluk ve dindarlık ile ilişkiler üzerinden yakınsak geçerlik kanıtlarının sunulması; (iii) klinik ve araştırma bağlamlarında kullanıma hazır bir aracın sağlanması. Bu doğrultuda, ölçeğin üç faktörlü yapısının doğrulanacağı; toplam ve bileşen puanlarının anlamın varlığı, hayat memnuniyeti, mutluluk ve dindarlık ile pozitif yönde ilişkiler sergileyeceği öngörülmektedir. Ayrıca, ölçeğin iç tutarlılık ve zaman içi kararlılık göstergelerinin yüksek düzeyde olacağı beklenmektedir.

1. YÖNTEM

Araştırma, psikoloji alanında yapılan çalışmalarda çokça tercih edilen kesitsel-tarama desenli bir saha çalışmasıdır. ÇBVAÖ'nün Türkçe psikometrik özelliklerini ortaya koymak adına ilk olarak orijinal formu geliştiren araştırmacılar olan Login S. George ve Crystal L. Park'a e-posta yoluyla ulaşılmış gerekli izinler temin edilmiştir. Ardından alanında uzman ve iki dile de iyi derecede hâkim olan araştırmacılar tarafından ölçeğin çeviri işlemleri gerçekleştirilmiştir. Daha sonra dilsel

eşdeğerlik çalışması, doğrulayıcı faktör analizi, test-tekrar-test çalışması, güvenirlik testleri, ölçüt geçerliği çalışması ve madde analizleri yürütülmüştür. Her bir aşamaya katılan farklı örneklemelere ait bilgiler ve analizler sonucunda elde edilen bulgular aşağıda detaylı bir şekilde sunulmuştur.

1.1. Araştırma Grubu

Çalışmanın verileri kolay ulaşılabilir örneklem yöntemi çerçevesinde çevrimiçi ortamda toplanmıştır. Araştırmanın farklı aşamalarında farklı örneklemeler üzerinde çalışılmıştır ve katılımcı sayıları G*Power 3,1,9,7 güç analizi ile belirlenmiştir. Öncelikle dilsel eşdeğerlik aşamasındaki eşleştirilmiş örneklem t-testine yönelik a priori güç analizi sonucunda iki yönlü test, $\alpha = .05$, $1-\beta = .80$ ve beklenen etki $dz = .60$ varsayımlarında gerekli örneklem büyüklüğü $n = 24$ olarak hesaplanmıştır. Çalışmadaki $n = 30$ bu gereksinimi karşılamaktadır. İkinci olarak test-tekrar test korelasyonuna yönelik a priori güç analizi sonucunda iki yönlü test, $\alpha = .05$, $1-\beta = .80$ ve beklenen korelasyon $\rho = .50$ varsayımlarında gerekli örneklem büyüklüğü $n = 29$ olarak bulunmuştur. Çalışmadaki $n = 64$ bu eşiği aşmaktadır. Son olarak ölçüt/yakınsak geçerlik için iki yönlü Pearson korelasyon testine yönelik G*Power ile yapılan a priori güç analizinde, $\alpha = .05$, $1-\beta = .90$ ve beklenen etki $\rho = .20$ varsayımları altında gerekli örneklem büyüklüğü $n = 258$ olarak hesaplanmıştır. Ana örneklemimiz ($N = 312$) de bu eşiği aşmaktadır.

Katılımcılara ait genel bilgiler şu şekildedir. İlk olarak dilsel eşdeğerlik çalışmasına, yaşları 20-30 arasında değişen 30 kişi katılmıştır. Bu aşamaya katılanların 16'sı kadın 14'ü erkektir. Ayrıca bu kişiler lisansüstü seviyede öğrenim görmekte, yaşları 24 ile 34 arasında değişmektedir. Test-tekrar test çalışmasına katılan 64 yetişkin bireyin yaşları ise 20 ile 42 arasında değişmektedir. Bu aşamaya katılanların 49'u kadın (%76,4), 15'i erkektir (%23,4). Son olarak ana çalışmaya 312 kişi katılmıştır. Bu aşamaya katılanların 211'i (%68,1) kadın ve 99'u erkektir (%31,9). Katılımcıların yaş gruplarına göre dağılımı ise şu şekildedir: %38,8'i 18-25 yaş; %42,6'sı 26-35 yaş; %13,8'i 36-45 yaş; %3,8'i 46-55 yaş; %1'i ise 56-65 yaş aralığındadır. Ayrıca katılımcıların yarısından fazlası önlisans/lisans mezunu ($n = 188$; %60,3) ve bekâr ($n = 193$; %61,9) olduğunu belirtmiştir. Benzer şekilde yaklaşık yarısı ($n = 161$; %51,6) ekonomik durumunun orta seviyede olduğunu dile getirmiştir.

1.2. Ölçme Araçları

Kişisel bilgi formu. Araştırmaya katılanların cinsiyet, yaş, medeni durum, gelir durumu ve eğitim düzeyi gibi özelliklerine ilişkin bilgileri elde etmek için anket formunun girişinde gönüllü katılımcı onam ifadesine, kişisel bilgi formuna yer verilmiş ve araştırma hakkında detaylı bilgiye yer verilmiştir.

Çok Boyutlu Varoluşsal Anlam Ölçeği. Araştırmada katılımcıların varoluşsal anlam düzeyleri ÇBVAÖ vasıtasıyla ölçülmüştür. ÇBVAÖ, George ve Park (2016)'ın daha önce teorik çerçevesini çizdiği anlamın üç parçalı bir yapıya sahip olduğunu ileri süren bir yaklaşıma dayanmaktadır. George ve Park (2017) tarafından likert tipinde düzenlenen ($1=Kesinlikle katılmıyorum$, $7=Kesinlikle katılıyorum$) ölçeğin orijinal versiyonu kavrayış (comprehension), amaç (purpose) ve önem (mattering) olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Her bir alt boyut 5'er maddeyle ölçülmektedir. Ters kodlanan yalnızca bir madde bulunmaktadır. ÇBVAÖ'den alınabilecek en düşük puan 15, en yüksek puan ise 105'tir. George ve Park tarafından gerçekleştirilen orijinal çalışmada ölçek başlangıçta 29 maddeden oluşuyorken yapılan farklı DFA'lar sonucunda ilk olarak 20 maddeye ardından 15 maddeye düşürülmüştür. Ölçeğin psikometrik değerleri şu şekildedir: İç tutarlılık analizinde Cronbach's alfa güvenirlik katsayısı kavrayış, amaç ve önem boyutları için sırasıyla .90, .88 ve .90 olarak tespit edilmiştir. Ayrıca araştırmacılar tarafından gerçekleştirilen doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen bulgular şu şekildedir: $\chi^2(87) = 216,64$, $p < .001$; CFI = .952; RMSEA = .075; SRMR = .040 (George - Park, 2017).

Yaşamda Anlam Ölçeği. Çalışmaya katılanların anlam düzeylerini ölçmek amacıyla kullanılan bir diğer ölçüm aracı Steger ve arkadaşları (2006) tarafından geliştirilen Yaşamda Anlam Ölçeği (YAÖ)'dir. Ölçek, anlamın varlığı (presence of meaning) ve anlam arayışı (searching for meaning) olmak üzere iki alt boyuttan ve toplamda 10 maddeden oluşan likert tipi bir ölçüm aracıdır ($1=Kesinlikle doğru değil$, $7=Kesinlikle doğru$). Ölçeğin alt boyutlarından en düşük 5, en yüksek 35 puan alınabilmektedir. Bu çalışmada, özellikle ÇBVAÖ'nün ölçüt geçerliğini test etmek amacıyla YAÖ'nün anlamın varlığı alt boyutu kullanılmıştır. Demirbaş-Çelik ve İşmen-Gazioğlu (2015)'nin yürüttüğü YAÖ'nün geçerlik ve güvenirlik çalışmasında elde ettikleri psikometrik değerler şu şekildedir: Cronbach's alfa güvenirlik katsayısı anlamın varlığı boyutu için .79, anlam arayışı için .84 olarak bulunmuştur. Ayrıca DFA sonucunda GFI = 0,95; CFI = 0,97; SRMR = 0,058; RMSEA = 0,072 model uyum değerleri elde edilmiştir (Demirbaş-Çelik - İşmen-Gazioğlu, 2015). Çalışma kapsamında elde edilen güvenirlik katsayısı ise $\alpha = .87$ 'dir.

Hayat Memnuniyeti. Katılımcıların hayat memnuniyeti düzeylerini tespit etmek amacıyla Diener ve arkadaşları (1985) tarafından geliştirilen ve Bekmezci ve Mert (2018) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Yaşam Tatmini Ölçeği kullanılmıştır. 5 maddeden oluşan ve 7'li likert tipinde ($1=Kesinlikle katılmıyorum$, $7=Kesinlikle katılıyorum$) düzenlenen ölçeğin Türkçe uyarlamasında elde edilen psikometrik değerler şu şekildedir. Yapılan uyarlama çalışmasında ölçek toplam varyansın %67'sini açıklamıştır. DFA sonucunda elde edilen model uyum iyiliği değerleri şu şekildedir: $\chi^2_{df} = 4,221$; RMSEA = .103; NFI = .97; RFI = .91; IFI = .97; CFI = .97. Güvenirlik analizi sonucunda elde edilen Cronbach's alfa güvenirlik katsayısı ise tüm ölçek için $\alpha = .876$ olarak tespit edilmiştir (Bekmezci - Mert, 2018). Bu çalışmada elde edilen güvenirlik katsayısı ise $\alpha = .86$ 'dır.

Öznel Mutluluk Ölçeği. Araştırmada katılımcıların mutluluk düzeyleri Öznel Mutluluk Ölçeği vasıtasıyla elde edilmiştir. Lyubomirsky ve Lepper (1999) tarafından geliştirilen ölçek 4 maddeden oluşmaktadır. Bu çalışmada Doğan ve Totan (2013) tarafından Türkçe'ye uyarlanan versiyonu kullanılmıştır. 7'li likert tipinde düzenlenen ölçekten alınan yüksek puanlar

yüksek mutluluk düzeyine işaret etmektedir. Ölçekte ters kodlanan yalnızca bir madde bulunmaktadır. Doğan ve Totan (2013) tarafından yapılan Türkçe uyarlama çalışmasında ölçeğin psikometrik değerleri şu şekildedir: Açıklayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin varyans açıklayıcılık gücü %57 olarak tespit edilmiştir. Genel örneklem için KMO değerinin .674, Bartlett değerinin $\chi^2 = 301,51$ ($df = 6$, $p = .000$) olduğu görülmüştür. Doğrulayıcı faktör analizi bulguları ise NFI = .99, CFI = 1.00, IFI = 1.00, GFI = .99, RMSEA = .035, RMR = .025 olarak tespit edilmiştir. Crobach's alfa güvenirlik katsayısı ise $\alpha = .70$ 'tir. Bu araştırma kapsamında güvenirlik katsayısı $\alpha = .72$ olarak tespit edilmiştir.

Öznel Dindarlık Algısı. Katılımcıların öznel dindarlık algısı düzeylerini tespit etmek amacıyla 1 ile 7 arasında puanlanan "Yaşamınızı bütün olarak değerlendirdiğinizde, kendinizi ne kadar dindar hissediyorsunuz?" şeklinde katılımcılara yöneltilen öznel dindarlık algısı sorusu yöneltilmiştir. Diğer bir ifadeyle çalışmada dindarlıkla ilgili genel eğilimi yakalamak amacıyla tek maddelik küresel bir gösterge tercih edilmiştir. Tek madde kullanımı, özellikle büyük örneklem ve çok araçlı tasarımlarda yanıt yükünü azaltma ve ölçütlerle ilişkileri hızlı tarama açısından pratiktir; ancak dindarlığın çok boyutlu yapısını ayrıntılı biçimde temsil etmediğini bir sınırlılık olarak hatırd tutmak gerekir (Bergkvist - Rossiter, 2007; Diamantopoulos vd., 2012). Hayatın anlamı ile ilgili önceki literatürde dindarlık ve anlam arasında tespit edilen anlamlı ve güçlü pozitif yönlü ilişkiler (Abu-Hilal vd., 2017; Appel vd., 2020; Galek vd., 2015; Homan - Boyatzis, 2010; Krok, 2015; Vural - Ayten, 2022; Kress vd., 2015; Tarhan, 2020; Aydın, 2017; Bahadır, 1999; Çamur, 2014; Bakır vd., 2025) nedeniyle bu çalışmada araştırmacı tarafından ölçüt geçerlik aşamasında dindarlık değişkenine de yer verilmiştir.

1.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın verileri 2025 yılının Ocak ayında toplanmıştır. Veriler, ölçme araçları bir araya getirilerek çevrimiçi ortamda oluşturulan bir anket formu vasıtasıyla ve kolay ulaşılabilir örnekleme tekniğiyle toplanmıştır. Anket formu uygulanmadan önce, formun girişinde katılımcılardan araştırmaya gönüllü olarak katıldıklarına dair onam ifadesine yer verilmiştir. Online ortamda toplanan yanıtlar numerik verilere dönüştürülerek veri seti oluşturulmuştur. Verilerin analizinde SPSS ve AMOS programları kullanılmıştır. SPSS vasıtasıyla betimsel analizler, t-test ve korelasyon analizleri yürütülmüş; AMOS vasıtasıyla da doğrulayıcı faktör analizleri (DFA) gerçekleştirilmiştir. DFA çıktılarının raporlanmasında standarde edilmiş regresyon katsayıları kullanılmış; modelin iyi uyum gösterip göstermediğinin raporlanmasında ise model uyum iyiliği değerleri dikkate alınmıştır. Bu değerler şu şekildedir: Ki-kare bölü serbestlik derecesi (CMIN/DF), RMSEA, TLI, GFI, CFI, NFI. Bu araştırma Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu'nun 2025/010 toplantı karar sayılı izni (Tarih:15.01.2025, Sayı:2025/010) kapsamında gerçekleştirilmiştir.

2. BULGULAR

2.1. Dilsel Eşdeğerlik Bulguları

Dilsel eşdeğerlik çalışması, ölçeğin Türkçeye çevrilmesinde her bir maddenin anlam bütünlüğünü ve semantik tutarlılığını koruyup korumadığını değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda, ilk olarak Çok Boyutlu Varoluşsal Anlam Ölçeği (ÇBVAÖ) İngilizceden Türkçeye çevrilmiş ve ardından tersine çeviri (back-translation) yöntemi uygulanmıştır. Çalışmada, ilk olarak iki dile de iyi seviyede hâkim beş uzman ölçeği İngilizceden Türkçeye çevirmiş, daha sonra farklı iki uzman tarafından Türkçeden İngilizceye yeniden çevrilmiştir. Panel üyelerinin tümü iki dili de iyi seviyede bilen, çeviri ve alanıyla ilgili deneyime sahip kişilerden oluşmaktadır. Bunlar arasında üç araştırmacı sosyal bilimlerde araştırma, ölçek geliştirme ve uygulama konularında derin bilgi birikimine sahiptir. Çeviri sürecinde, farklı uzmanların çevirileri arasındaki farklılıklar titizlikle incelenmiş ve ölçeğin anlam ve yapısının korunmasının yanı sıra, Türk Müslüman kültürüne uygun uyarlamalar yapılmasına özen gösterilmiştir. Örneğin "universe" kavramı her ne kadar "evren" anlamına gelse de kültürel anlayış açısından "kâinat" kavramı tercih edilmiştir. Bu süreçte, sözcük bazında birebir çeviriden ziyade, maddelerin içerik ve anlamının korunmasına öncelik verilmiştir. Çeviri sürecinin ardından uzmanlardan gelen öneriler değerlendirilmiş ve ölçeğin geçici Türkçe versiyonu üzerinde uzlaşmıştır.

Dilsel eşdeğerlik çalışmasının ikinci aşamasında her iki dili de bilen ve lisansüstünde öğrenim gören 30 katılımcıya ölçeğin hem İngilizce orijinal versiyonu hem de Türkçe versiyonu madde sıraları karıştırılarak uygulanmıştır. Bu sayede her bir maddeye verilen yanıtların istatistiksel açıdan benzerlik gösterip göstermediği, diğer bir ifadeyle Türkçe versiyonunun semantik tutarlılığı sağlayıp sağlamadığını tespit etmek amaçlanmıştır. Son kısımda, bu katılımcılara maddelere ilişkin görüşleri de sorulmuştur. Dilsel eşdeğerlik çalışmasının ikinci aşamasında ölçeğin Türkçe ve İngilizce sürümleri arasındaki uyumu değerlendirmek amacıyla Pearson korelasyon analizi ve bağımlı gruplar t-testi uygulanmıştır (Vural vd., 2022). Bağımlı gruplar t-testi (paired samples t-test) ve Türkçe ve İngilizce versiyonlarına ait her bir maddeye ilişkin yanıtlar arasındaki korelasyonları tespit etmek amacıyla Pearson korelasyon analizi uygulanmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Çok Boyutlu Varoluşsal Anlam Ölçeği Dilsel Eşdeğerlik Bulguları

	N	M ± SS	SH	t	r	p	d _(t)
Tür1	30	5,88 ± 1,024	.256	-1,464	.753**	.164	-.267
İng1	30	6,13 ± .886	.221				
Tür2	30	2,00 ± 1,46	.365	-1,651	.760**	.119	-.301
İng2	30	2,50 ± 1,86	.465				

Tür3	30	6,44 ± .73	.181				
İng3	30	6,50 ± .73	.182	-.436	.700*	.669	-.080
Tür4	30	4,81 ± 1,60	.400				
İng4	30	4,93 ± 1,84	.460	-.565	.880**	.580	-.103
Tür5	30	6,38 ± .719	.180				
İng5	30	6,38 ± .885	.221	.000	.603*	1,00	.000
Tür6	30	5,94 ± .1,12	.281				
İng6	30	6,06 ± 1,18	.296	-.620	.756**	.544	-.113
Tür7	30	5,81 ± 1,32	.332				
İng7	30	6,00 ± 1,10	.274	-.676	.600*	.509	-.123
Tür8	30	5,75 ± 1,39	.348				
İng8	30	5,75 ± 1,29	.323	.000	.743**	1,00	.000
Tür9	30	6,31 ± .87	.218				
İng9	30	5,88 ± 1,36	.340	1,385	.438*	.186	.253
Tür10	30	5,69 ± 1,13	.285				
İng10	30	5,56 ± 1,50	.376	.324	.433*	.751	.059
Tür11	30	5,31 ± 1,66	.416				
İng11	30	5,19 ± 1,76	.440	1,464	.982**	.164	.267
Tür12	30	4,94 ± 1,52	.382				
İng12	30	5,19 ± 1,68	.421	-1,464	.914**	.164	-.267
Tür13	30	5,7 ± 1,34	.335				
İng13	30	5,69 ± 1,30	.326	.565	.944**	.580	.103
Tür14	30	5,19 ± 1,60	.400				
İng14	30	5,38 ± 1,54	.386	-1,379	.941**	.188	-.252
Tür15	30	5,31 ± 1,58	.395				
İng15	30	5,56 ± 1,63	.408	-1,732	.936**	.104	-.316

Not: **Korelasyon $p < .001$ düzeyinde anlamlıdır; *Korelasyon $p < .05$ düzeyinde anlamlıdır. SS: Standart sapma; SH: Standart hata; $d_{(2)}$: Eşleştirilmiş örneklem için Cohen'in d ($d_{(2)} = t/\sqrt{n}$); küçük $\approx 0,20$, orta $\approx 0,50$, büyük $\approx 0,80$.

Bulgular, her iki dildeki maddeler arasında yüksek ve anlamlı korelasyonlar olduğunu göstermektedir ($p < .001$). Madde 9 ve Madde 10'un korelasyon katsayıları ortalamasının altında olsa da değerler kabul edilebilir seviyededir ve ilişkiler anlamlıdır ($r = .438$, $r = .433$, $p < .05$). Bu maddeler ölçeğe "*Hayatımda benim için çok önemli olan hedeflerim vardır (Madde 9)*" ve şeklinde "*Hayatımın gidişatının farkındayım (madde 10)*" şeklinde yer almaktadır. Bu maddelerin görece daha düşük korelasyon değerleri, madde içeriklerinin kavramsal kapsamı ve dilsel inceliklerle açıklanabilir. Dokuzuncu madde, "çok önemli" ve "hedefler" ifadeleriyle geniş bir anlam alanını kapsamakta; özellikle genç ve öğrenci ağırlıklı örneklemelerde hedeflerin henüz kesinleşmemiş olması varyansı daraltarak ilişkileri zayıflatılabilmektedir. Onuncu maddede kullanılan "gidişat" ifadesi ise Türkçede daha çok yaşamsal yönelim ve kader algısına gönderimde bulunan, durumsal-toplumsal bağlama duyarlı bir deyim niteliği taşıdığı için bireylerce farklı yorumlanabilmektedir. Her iki durumda da kavramsal genişlik ve olası kültürel-yorumsal farklılıklar, madde düzeyinde ölçüm hatasını artırarak korelasyonların görece düşük görünmesine yol açmış olabilir. Ancak Pearson korelasyon analizi sonucunda elde edilen bulgular, iki versiyon arasında semantik açıdan tutarlılık olduğunu ve maddelerin katılımcılar tarafından benzer şekilde algılandığını ortaya koymaktadır. Bağımlı gruplar t-testi sonuçları, aynı maddelerin Türkçe ve İngilizce versiyonuna verilen yanıtlar arasındaki ortalamalar farklı olsa da bu farklılığın istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklı olmadığını göstermektedir ($p > .05$). Bununla birlikte dilsel eşdeğerlik analizinde Cohen'in $d_{(2)}$ değerleri çoğu madde için mutlak değerde $< .20$ olup küçük düzeydedir; aralık yaklaşık -0,32 ile +0,27 arasında değişmektedir. En belirgin ayrışmalar dokuzuncu ($d_{(2)} \approx 0,25$), on birinci ($d_{(2)} \approx 0,27$) ve on beşinci maddelerde ($d_{(2)} \approx -0,32$) görülse de büyüklük itibarıyla yine küçük etkiler kapsamında kalmaktadır. Bu bulgular, Türkçe-İngilizce ortalama farklarının genel olarak düşük olduğuna ve dilsel eşdeğerliğin büyük ölçüde sağlandığına işaret etmektedir. Kısaca tüm maddelere yönelik uygulanan dilsel eşdeğerlik analizleri, Türkçe ve İngilizce sürümler arasında sistematik bir fark olmadığını; elde edilen yüksek korelasyon değerleri ve ortalama puanların benzerliğinin psikometrik açıdan uygun olduğunu; ölçeğin Türkçe uyarlamasının semantik açıdan geçerli olduğunu ve sonuç olarak dilsel eşdeğerliğin sağlandığını ortaya koymaktadır.

2.2. Geçerlik Bulguları

ÇBVAÖ'nün dilsel eşdeğerliği analizleri yapıldıktan sonra yapı geçerliği test edilmiştir. Yapı geçerliğini test etmek için ölçeğe doğrulayıcı faktör analizi (DFA) uygulanmıştır. DFA, özellikle daha önce oluşturulmuş bir yapıyı test etmek ve doğrulamak maksadıyla gerçekleştirilmektedir (Vural, 2022; Koyuncu - Kılıç, 2019; Brown, 2012). Bu bağlamda farklı bir kültürde geliştirilen ÇBVAÖ'nün Türk kültüründe benzer yapıyı ve faktör dağılımını sağlayıp sağlamadığını ortaya koymak amacıyla AMOS programı vasıtasıyla birinci düzey DFA uygulanmıştır. Elde edilen birincil bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 2. ÇBVAÖ Birinci Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi Bulguları

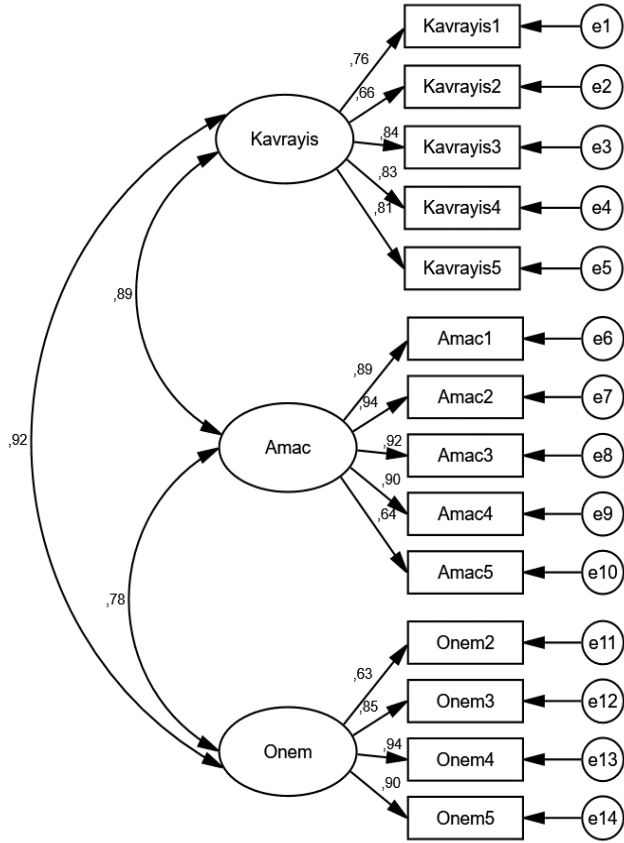
	N	χ^2	df	p	χ^2/df	CFI	TLI	GFI	NFI	RMSEA
Model 1 (Üç boyut 15 madde)	312	422,061	87	< .001	4,851	.92	.90	.83	.90	.112

ÇBVAÖ'ye uygulanan ilk DFA'da tüm ölçek maddeleri (15 madde) üç alt boyut altında analize dâhil edilmiştir (Model 1). Bu boyutlar sırasıyla kavrayış, amaç ve önem alt boyutudur ve her bir alt boyut 5'er maddeyle ölçülmektedir. İlk aşamada elde edilen bulgulara bakıldığında (bk. Tablo 2) bazı değerlerin kabul edilebilir aralıkta yer almadığı gözlenmektedir. Özellikle modelin uyumuna işaret eden RMSEA değeri ve GFI değeri kabul edilebilir değer aralıklarından uzaktır (RMSEA = .112 > .08, GFI = .83 < .90). Bununla birlikte kavrayış alt boyutuna ilişkin faktör yüklenimleri $\beta = .66$ ile $\beta = .83$ arasında; amaç alt boyutuna ilişkin faktör yüklenimleri $\beta = .64$ ile $\beta = .93$ arasında; önem alt boyutuna ait faktör yüklenimleri ise $\beta = .23$ ile $\beta = .93$ arasında değişmektedir. Ölçekte ters kodlanan ve önem boyutu altında yer alan ikinci madde (*Madde 2: Varoluşumun özel bir anlamı yoktur*) oldukça düşük bir yüklenim sergilemiştir ($\beta = .23$). Ölçekte yer alan bu ifade, olumsuz yüklem ve soyut dil yapısı nedeniyle bilişsel işlem yükünü artırmış, yöntemsel bir ters-madde faktörü üretmiş ve düşük faktör yükü ile görece yüksek hata varyansına yol açmış olabilir. Aynı zamanda anlamın bütünüyle reddini ima eden bu ifade, Türkiye'nin kültürel-dini bağlamında sosyal beğenirlik ve kaçınma eğilimini tetiklemiş; yanıtların uçlarda yığılmasına ve ayrıştırma gücünün azalmasına neden olmuş olabilir. Ölçme aracının bu nedenlerle modelden çıkarılmasının ölçek iç uyumunu ve tutarlılığını pozitif yönde etkileceği düşünüldüğünden bu madde yapı dışında bırakılarak DFA tekrar edilmiştir.

Tablo 3. ÇBVAÖ maddelerinin faktör yükleri

No	Madde	Boyut	Faktör Yüğü
1	Hayatımı anlamlı bulurum. (M1)	Kavrayış	.761
2	Niçin yaşadığımı biliyorum. (M7)	Kavrayış	.660
3	Hayatta başıma gelen olayları anlamlandırabiliyorum. (M8)	Kavrayış	.837
4	Hayatımın gidişatının farkındayım. (M10)	Kavrayış	.834
5	Hayatıma bir bütün olarak baktığımda her şey bana anlaşılır geliyor. (M14)	Kavrayış	.805
6	Çabalamaya değer bulduğum hedeflerim vardır. (M3)	Amaç	.890
7	Yaşama devam etmemi sağlayan belirli hedeflerim vardır. (M5)	Amaç	.938
8	Yaşamıma yön veren kapsayıcı hedeflerim vardır. (M6)	Amaç	.919
9	Hayatımda benim için çok önemli olan hedeflerim vardır. (M9)	Amaç	.904
10	Hayatımın gidişatı beni motive ediyor. (M12)	Amaç	.641
11	Bin yıl geçse bile, bu dünyada yaşamış olmamın hâlâ bir önemi olacaktır. (M4)	Önem	.850
12	Kâinatın büyüklüğü karşısında bile varlığım bir anlam ifade eder. (M11)	Önem	.936
13	Hayatımın bir önem taşıdığına eminim. (M13)	Önem	.900
14	Kâinatın muazzam büyüklüğü karşısında bile, hayatımın önem taşıdığını söyleyebilirim. (M15)	Önem	.632

14 maddeyle kurulan ikinci model tekrar faktör analizine tabi tutulmuş ve modelin uyum iyiliği değerlerinde ve faktör yüklenimlerinde iyileşmeler gözlenmiştir (bk. Tablo 3). Bu bağlamda alt boyutlara faktörlerin yüklenimleriyle ilişkili olarak şu değerler elde edilmiştir: kavrayış boyutu için değerlerin $\beta = .66$ ile $\beta = .84$ arasında; amaç boyutu için $\beta = .64$ ile $\beta = .94$ arasında; önem boyutu için $\beta = .63$ ile $\beta = .94$ arasında olduğu tespit edilmiştir (bk. Tablo 3). Faktör yükleriyle alakalı genel kabul, bir faktörün yüklenim değerinin en alt sınırının .30 olduğu; .50 - .70 arası faktör yüklerinin kabul edilebilir ve özellikle .70 ve üzeri değerlerin iyi yüklenime işaret ettiği şeklindedir (Koyuncu - Kılıç, 2019; Karaman, 2023; Karaman vd., 2017). Alt boyutlar arasındaki korelasyon değerlerinin de güçlü olduğu bulgulanmıştır. Buna göre kavrayış ile amaç arasında $r = .89$; kavrayış ile önem arasında $r = .92$; amaç ile önem arasında $r = .78$ şeklinde anlamlı ilişkiler elde edilmiştir ($p < .001$). Araştırma kapsamında oluşturulan ve Şekil 1'de verilen ikinci modelde test edilen yapıya ilişkin standardize regresyon katsayılarının kabul edilebilir ve çoğunlukla iyi seviyede olduğu gözlenmektedir (bk. Tablo 3).

Şekil 1. ÇBVAÖ Doğrulamalı Faktör Analizi Bulguları

Yapılan doğrulamalı faktör analizleri sonucunda 14 maddeli yapının, 15 maddeli yapıya oranla daha iyi ve kabul edilebilir uyum iyiliği değerlerine sahip olduğu tespit edilmiştir (Hu - Bentler, 1995; Hu - Bentler, 1998; Kline, 2015). Tablo 4'te her iki modele ilişkin değerler ayrı ayrı verilmiştir. Buna göre Model 2'nin model uyum iyiliği değerleri şu şekildedir: ki-kare bölü serbestlik derecesi $\chi^2/df = 3,178$; RMSEA = .084; TLI = .95; GFI = .91; CFI = .96; NFI = .95 olarak tespit edilmiştir. Kısaca DFA sonucunda yapı geçerliği 14 maddelik yeni model üzerinden sağlanmıştır. Dolayısıyla bu aşamadan sonraki geçerlik ve güvenirlilik analizleri 14 maddelik yapı üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Tablo 4. ÇBVAÖ Birinci ve İkinci Modellere İlişkin Uyum İyiliği Değerleri

	N	χ^2	df	p	χ^2/df	CFI	TLI	GFI	NFI	RMSEA
Model 1	310	422,061	87	< .001	4,851	.92	.90	.83	.90	.112
Model 2	310	206,565	65	< .001	3,178	.96	.95	.91	.95	.084

Not: Model 1: 15 madde; Model 2: 14 madde. N=310.

ÇBVAÖ'nün geçerlik analizleri kapsamında uygulanan bir diğer test ölçüt geçerliği testidir. Bu bağlamda ÇBVAÖ'nün kendisine benzer ve ilişkili olabilecek yapılarla ilişkisi test edilmiştir. Ölçüt geçerliği için ilk olarak Yaşamda Anlam Ölçeği'nin anlamın varlığı alt boyutu tercih edilmiştir. Bu boyut ÇBVAÖ'nün maddelerine oldukça benzer bir görünüm arz etmektedir. İkinci olarak konuyla ilgili literatürde hayatın anlamı kavramıyla genellikle pozitif yönlü ilişkiler gösteren ve kısmen benzeyen hayat memnuniyeti ve mutluluk kavramları tercih edilmiştir. Son olarak, önceki literatürde pek çok araştırmacı tarafından farklı örneklemelerde araştırılan ve büyük oranda yüksek düzeyde anlamlı ilişkiler gözlenen dindarlık kavramına yer verilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. ÇBVAÖ Ölçüt Geçerliği Bulguları

	1	2	3	4	5	6	7	8
1. ÇBVAÖ	-							
2. Kavrayış	.96**	-						
3. Amaç	.94**	.87**	-					

4. Önem	.93**	.84**	.79**	-				
5. Anlamların Varlığı	.76**	.74**	.71**	.70**	-			
6. HM	.42**	.41**	.40**	.38**	.50**	-		
7. Mutluluk	.31**	.30**	.29**	.28**	.34**	.55**	-	
8. Dindarlık	.30**	.32**	.25**	.27**	.37**	.38**	.26**	-
Ortalama	5,47	5,43	5,60	5,38	5,66	4,30	4,25	4,88
SS	1,28	1,30	1,32	1,49	1,20	1,23	1,30	1,26
Minimum	1	1	1	1	1	1	1	1
Maximum	7	7	7	7	7	7	7	7

**Korelasyon 0.001 düzeyinde anlamlıdır. ÇBVAÖ: Çok Boyutlu Varoluşsal Anlam Ölçeği; SS, Standart sapma; HM, Hayat memnuniyeti. N=310.

Gerçekleştirilen Pearson korelasyon analizi sonucunda elde edilen ve Tablo 5'te yer alan bulgulara bakıldığında her değişkenin birbiriyle olan ilişkisinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu göze çarpmaktadır ($p < .001$). Çok Boyutlu Varoluşsal Anlam Ölçeği (ÇBVAÖ) ve diğer değişkenler arasındaki korelasyon sonuçları, ölçeğin ölçüt/kriter geçerliğini destekler niteliktedir. Öncelikle, ÇBVAÖ'nün alt boyutları olan kavrayış ($r = .96, p < .001$), amaç ($r = .94, p < .001$) ve önem ($r = .93, p < .001$), ölçeğin genel yapısı ile yüksek düzeyde ilişkilidir. Bu sonuçlar, alt boyutların ölçeğin genel anlam yapısını güçlü bir şekilde desteklediğini göstermektedir. Alt boyutlar arasındaki korelasyonlar da anlamlıdır. Kavrayış ile amaç ($r = .87, p < .001$), kavrayış ile önem ($r = .84, p < .001$) ve amaç ile önem ($r = .79, p < .001$) arasındaki yüksek korelasyonlar, bu boyutların ortak bir yapıyı ölçtüğünü ve aynı zamanda birbirleriyle bağlantılı olduğunu ortaya koymaktadır. ÇBVAÖ, anlamın varlığı ($r = .76, p < .001$), hayat memnuniyeti ($r = .42, p < .001$), mutluluk ($r = .31, p < .001$) ve dindarlık ($r = .30, p < .001$) gibi değişkenlerle pozitif yönde anlamlı ilişkiler göstermiştir. Özellikle anlamın varlığı ile güçlü bir ilişki bulunması ($r = .76$), ÇBVAÖ'nün bireylerin yaşamlarında hissettiği mevcut anlam deneyimiyle yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. Hayat memnuniyeti, mutluluk ve dindarlık değişkenleriyle ile gösterdiği ilişkiler ise orta ve ortanın altında değerler almıştır. Ancak ilişkilerin istatistiksel açıdan anlamlı olması, konuyla ilgili çalışmalarda kullanılan ve bu değişkenlerle pozitif yönlü anlamlı ilişkiler geliştirilen anlam ölçeklerine benzer şekilde performans gösterdiğine işaret etmekte ve ÇBVAÖ'nün ölçüt geçerliğini doğrulamaktadır.

Son olarak, ortalamalar incelendiğinde örneklemin ortalamasının üzerinde varoluşsal anlam hissine sahip olduğu anlaşılmaktadır ($M = 5,47, SS = 1,28$). Alt boyutlara ait ortalamalar ise şu şekildedir: kavrayış: $M = 5,43, SS = 1,30$; amaç: $M = 5,60, SS = 1,32$; önem: $M = 5,38, SS = 1,49$. Özellikle anlamın varlığı ($M = 5,66, SS = 1,20$) değişkenine ait ortalamasının, hem ÇBVAÖ genel ortalamasına hem de alt boyutlarına ilişkin ortalamalara oldukça yakın olması dikkat çekicidir. Katılımcıların hayat memnuniyeti ($M = 4,30, SS = 1,23$), mutluluk ($M = 4,25, SS = 1,30$) ve dindarlık ($M = 4,88, SS = 1,26$) düzeyleri ise anlam düzeylerine oranla daha düşük olsa da bu değerler de ortalamasının üzerindedir.

Dilsel eşdeğerlik analizlerinde Türkçe-İngilizce puan farklarının küçük ve çoğunlukla önemsiz düzeyde kalması, çevirinin anlam bütünlüğünü koruduğuna işaret etmektedir. Buna paralel olarak, doğrulayıcı faktör analizi üç bileşenli yapıyı desteklemiş ve model uyum göstergeleri kabul edilebilir-iyi aralıkta gerçekleşmiştir. Bu bulgular birlikte ele alındığında, Türkçe uyarılmanın semantik açıdan geçerli olduğunu söylemek mümkündür.

2.2. Güvenirlik Bulguları

ÇBVAÖ'nin güvenirlik analizleri kapsamında ilk olarak test tekrar test analizi uygulanmıştır. Test-tekrar test analizi, bir ölçeğin veya testin zaman içinde tutarlılığını ve güvenirliliğini değerlendirmek amacıyla aynı katılımcılara belirli bir zaman aralığında tekrar uygulanmasıyla elde edilen sonuçların korelasyonunu ölçen bir yöntemdir (Vilagut, 2014). Yüksek korelasyon katsayısı, testin zaman içinde kararlı ve güvenilir olduğunu göstermektedir. Çalışma kapsamında 64 kişilik bir gruba 3 hafta arayla ÇBVAÖ iki kere uygulanmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Test-Tekrar Test Güvenirlik Analizi Bulguları

Madde No	Test 1 Ort. (SS)	Test 2 Ort. (SS)	r	p
Madde1	5,39 (1.579)	5,28 (1.675)	.803	< .001
Madde3	5,82 (1.241)	5,78 (1.240)	.769	< .001
Madde4	4,84 (1.844)	5,06 (1.833)	.791	< .001
Madde5	5,75 (1.511)	5,89 (1.358)	.643	< .001
Madde6	5,59 (1.550)	5,59 (1.487)	.609	< .001
Madde7	5,64 (1.684)	5,46 (1.790)	.709	< .001

Madde8	5,48 (1,425)	5,40 (1,487)	.707	< .001
Madde9	5,75 (1,368)	5,51 (1,414)	.724	< .001
Madde10	5,34 (1,438)	5,25 (1,501)	.680	< .001
Madde11	5,37 (1,676)	5,04 (1,749)	.622	< .001
Madde12	4,43 (1,707)	4,18 (1,660)	.490	< .001
Madde13	5,32 (1,469)	5,17 (1,409)	.424	< .001
Madde14	4,76 (1,498)	4,45 (1,670)	.614	< .001
Madde15	5,45 (1,511)	5,12 (1,637)	.580	< .001
ÇBVAÖ Genel	5,35 (1,130)	5,23 (1,140)	.667	< .001

N=64.

Tablo 6'daki test-tekrar test analizi bulguları, ölçeğin zaman içindeki kararlılığını ve güvenirliliğine işaret etmektedir. İlk ve ikinci test arasında elde edilen korelasyon katsayıları $r = .424$ ile $r = .803$ arasında değişmekle birlikte genel olarak yüksek sayılabilecek seviyededir ($p < .001$). En yüksek korelasyon, 1. madde için elde edilmiştir ($r = .803$; $p < .001$). En düşük korelasyon katsayısı ise 13. maddeye verilen yanıtlarda ortaya çıkmıştır ($r = .424$). Genel ölçek puanı için korelasyon katsayısı ise $r = .667$ olarak bulunmuştur. Genel olarak, tüm maddeler için korelasyon değerlerinin istatistiksel olarak anlamlı olması ($p < .001$), ölçeğin test-tekrar test güvenirliliğinin kabul edilebilir düzeyde olduğunu ve ölçeğin psikometrik açıdan güvenirliliğini göstermektedir.

Ölçeğin güvenirlilik analizleri kapsamında gerçekleştirilen bir diğer analiz iç tutarlılık analizidir. Bir ölçüm aracının maddelerinin birbiriyle tutarlı ölçümler sağlayıp sağlamadığını değerlendiren iç tutarlılık analizleri arasında en çok kullanılan tekniklerden biri Cronbach alfa güvenirlilik katsayısının hesaplanmasıdır. Bu katsayı, ölçeğin maddeleri arasındaki ortalama korelasyon değerini ölçerek ölçeğin genel tutarlılığını değerlendirir. Cronbach alfa değerinin .70'in üzerinde olması genellikle kabul edilebilir bir güvenirlilik seviyesi olarak kabul edilir. Çalışma kapsamında hem ÇBVAÖ genel hem de alt boyutlar için ayrı ayrı iç tutarlılık analizi gerçekleştirilmiştir.

Tablo 7. ÇBVAÖ Güvenirlilik Analizi Bulguları

	Madde sayısı	Cronbach α
Kavrayış	5	.88
Amaç	5	.93
Önem	4	.90
ÇBVAÖ Genel	14	.96

Tablo 7'de yer alan iç tutarlılık analizleri bulgularına bakıldığında ölçeğin iç tutarlılığının oldukça yüksek bir seviyede olduğu göze çarpmaktadır. Buna göre tüm ölçek için Cronbach alfa katsayısı $\alpha = .96$ iken kavrayış boyutu için $\alpha = .88$, amaç boyutu için $\alpha = .93$, önem boyutu için $\alpha = .90$ olarak hesaplanmıştır.

ÇBVAÖ'nün güvenirlilik analizleri kapsamında madde toplam test korelasyonları da hesaplanmıştır. Madde-toplam test korelasyonu, herhangi bir ölçeğin her bir maddesinin, testin toplam puanı ile olan ilişkisini ölçen bir güvenirlilik göstergesidir. Dolayısıyla ölçüm aracında yer alan bir maddenin ölçeğin genel yapısına ne kadar katkı sağladığını belirlemek amacıyla kullanılır. Yüksek bir madde-toplam korelasyonu, o maddenin ölçülen yapıya iyi bir şekilde uyum sağladığını ve tutarlı bir şekilde işlev gördüğünü gösterir. ÇBVAÖ'nün madde analizi kapsamında elde edilen korelasyon katsayıları Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. Düzeltilmiş Madde Toplam Test Korelasyonları

Faktör	Madde	Korelasyon (r)
Kavrayış	Madde1	.749
	Madde7	.639
	Madde8	.801
	Madde10	.805
	Madde14	.778
Amaç	Madde3	.785
	Madde5	.830
	Madde6	.819
	Madde9	.843
	Madde12	.720

Önem	Madde4	.643
	Madde11	.780
	Madde13	.864
	Madde15	.793

Tablo 8’de yer alan düzeltilmiş madde-toplam korelasyonları (corrected item-total test correlations), ÇBVAÖ’nün maddelerinin ölçeğin genel yapısıyla olan ilişkisini ortaya koymaktadır. Bulgular, kavrayış boyutunda yer alan maddelerin madde-toplam korelasyonlarının $r = .639$ ile $r = .805$ arasında değiştiğini göstermektedir. Özellikle Madde 8 ($r = .801$) ve Madde 10 ($r = .805$) bu boyutta oldukça yüksek korelasyon değerlerine sahiptir ve bu durum, bu maddelerin ölçeğin genel yapısına güçlü bir katkı sunduğuna işaret etmektedir. Amaç boyutunda yer alan maddelerde ise korelasyon değerlerinin $r = .720$ ile $r = .843$ arasında değiştiği görülmektedir. Özellikle Madde 9’un ($r = .843$) en yüksek korelasyona sahip olması, bu maddenin amaç boyutunu ölçmede oldukça etkili olduğunu göstermektedir. Son olarak önem boyutunda yer alan maddelerin korelasyon değerleri ise $r = .632$ ile $r = .864$ arasında değişmektedir. Madde 13 ($r = .864$) bu boyutta en yüksek korelasyona sahip madde olup, ölçeğin bu alt boyutuna olan katkısının oldukça yüksek olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, en düşük korelasyon değerinin Madde 15’e ait olduğu görülmekle ($r = .632$) birlikte bu değer kabul edilebilir seviyededir. Nitekim genel kabul görmüş ölçütlere göre, bir maddenin toplam test puanı ile olan korelasyonunun 0,30 veya üzeri olması, maddenin ölçülen yapıya katkısının anlamlı ve yeterli olduğunu ifade eder.

Alt boyutlar ile toplam puan arasındaki çok yüksek korelasyonlar ($r > .90$), ölçeğin genel bir anlam üst yapısına güçlü biçimde bağlandığını ve boyutlar arasında içerik örtüşmesi olasılığını düşündürmektedir. Tamamlayıcı iç tutarlılık göstergeleri bu tabloyla uyumludur: MIIC Genel = .63, Kavrayış = .60, Amaç = .73, Önem = .69; McDonald’ın ω katsayıları Kavrayış = .887, Amaç = .936, Önem = .902. Çok yüksek α ve MIIC değerleri, iç tutarlılığın güçlü olmakla birlikte madde benzerliği olasılığına işaret edebileceğinden, ileride madde fazlalığı ve yerel bağımlılık açısından gözden geçirmenin yararlı olacağı söylenebilir. Nitekim bu çalışma kapsamında ayırım geçerliği resmi olarak test edilmemiştir ve gelecekte Fornell–Larcker veya HTMT ile sınanması önerilmektedir. Test–tekrar test sonuçları genel ve alt boyut düzeyinde kabul edilebilir kararlılığa işaret ederken, bazı maddelerde (örn. Madde 13) görece düşük katsayılar gözlenmiştir. Bu durum çeviri nüansları, bağlam-duyarlılığı veya kısa ölçüm aralığındaki yaşantısal değişimlerle ilişkili olabilir. Sonuç olarak elde edilen madde analizi bulguları, güvenilirlik açısından madde korelasyonlarının yeterli ve oldukça iyi bir seviyede olduğunu ve her bir maddenin ölçülen yapıya psikometrik açıdan doğru ve anlamlı bir katkı sağladığını göstermektedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Hayatın anlam ve amacı konusu, psikolojinin gündeminde yer aldığı günden bu yana olguya yönelik ölçüm girişimleri 1900’lü yılların ortalarından itibaren hızlı bir şekilde artış göstermiştir. Frankl’ın ve konuya eğilen araştırmacıların etkisiyle ilk dönem çalışmalarında hayatta bir anlam ve amaca sahip olmak ruhsal açıdan sağlıklı olmanın doğrudan bir göstergesi olarak algılandığından bu durum konuyla ilgili teorik arka plana ve bu arka plana dayanan ölçüm araçlarına da rengini vermiştir (Battista - Almond, 1973; Crumbaugh - Maholick, 1964; Antonovsky, 1993; Debats, 1990). Öte yandan ilk çalışmalarda anlam tek boyutlu veya bir başka ifadeyle boyutsuz bir yapı olarak ele alınmıştır. Hayatın anlam ve amacı ile ilgili yapılan çalışmaların artmasıyla birlikte anlamın tek bir boyuta indirgenemeyeceği, anlam ve amacın ayrı olarak ele alınması gerektiği, anlamın kişiye tutarlı ve bütünlük duygusu sağladığı bunun da ötesinde varoluşunu değerli ve önemli olarak görmesi gibi açılardan kişiye fayda sağladığı görülmüştür (Schnell, 2009; Schnell, 2020; Martela - Steger, 2016; Martela, 2017). Bu durum son yıllarda anlamın kavrayış, amaç ve önem olmak üzere üçlü yapıya sahip olduğuna yönelik bir yaklaşımı ortaya çıkarmıştır (George - Park, 2016; George - Park, 2017).

Anlamın üç parçalı doğasına dayanan bu yapı (kavrayış, amaç ve önem) hayatın anlamıyla ilgili güncel kuramsal arka planla uyumlu biçimde, iyi oluşun bilişsel, güdüsel ve ilişkisel eksenlerde örgütlendiğini ileri sürer. Kavrayış, yaşam deneyimlerinin tutarlı ve açıklanabilir bir bütün olarak anlamlandırılmasını sağlayarak belirsizlik toleransı, bilişsel uyum ve varoluşsal tutarlılık göstergeleriyle ilişkili olabilir. Yapının amaç boyutu, hedef-yönelimli motivasyon, öz-düzenleme, sebat ve yaşam doyumu gibi değişkenlerle bağlantı kurar. Önem ise başkalarınca önemsenme/katkı sağlama deneyimine de kapı aralayan aidiyet, özdeğer ve kişilerarası destekle ilişki içerisinde gelişebilir. Bu üç eksen, ampirik yazında hem öznel iyi oluş, psikolojik iyi oluş, umut, psikolojik esneklik ve dirençlilik gibi olumlu göstergelerle hem de depresyon, anksiyete, yalnızlık ve intihar düşüncesi gibi olumsuz göstergelerle öngörülse ilişkilere sahiptir. Ayrıca din/maneviyat alanında inanç ve ibadet pratikleri, kutsallık atfetme, aşkınlığa yönelim ve dinî/manevi başa çıkma gibi boyutlarla kavramsal kesişim gösterir. Dolayısıyla ölçeğin üç boyutunun birlikte ele alınmasının, bireyin yaşamına anlam kazandıran bilişsel tutarlılık, amaçlı yönelim ve önem(senme) deneyimlerini bütüncül olarak yakalama imkânı da sağlar (Flett, 2018; Heintzelman - King, 2014; George - Park, 2016; Martela - Steger, 2016).

Bu çalışmada anlamın üçlü yapısını esas alan ve George ve Park (2017) tarafından geliştirilen Çok Boyutlu Varoluşsal Anlam Ölçeği’nin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. İlk olarak ölçeğin Türk kültürü ve Türkçe anlayış açısından anlaşılabilirliği test edilmiştir. Titizlikle yürütülen dilsel eşdeğerlik çalışmaları sonucunda ölçeğin İngilizce ve Türkçe yanıtlarına verilen yanıtlar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı ($p > .05$), Türkçe versiyonunun orijinal formula semantik açıdan tutarlılık ve bütünlük arz ettiği ortaya konulmuştur. Orijinal formun üç boyutlu yapısının geçerliğini test etmek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yürütülmüş ve ölçeğin Türkçe versiyonunun üç boyutlu yapısını doğrulanmıştır. Ancak orijinal formda yer alan ikinci madde, düşük faktör yüklenimleri nedeniyle yapı dışarısında bırakılmış, ölçeğin Türkçe formunun sonraki analizleri kalan 14 madde üzerinden gerçekleştirilmiştir. 14 maddeli ve 3 boyutlu yapısıyla elde edilen

model uyum iyiliği değerleri mükemmele yakın seviyededir (CMIN = 206,565; df = 65; RMSEA = .084; TLI = .95; GFI = .91; CFI = .96; NFI = .95). Geçerlik analizleri kapsamında yürütülen bir diğer analiz ölçüt geçerliği analizidir. Bu bağlamda hayatın anlamıyla ilgili literatürde sıkça kullanılan Yaşamda Anlam Ölçeği'nin anlamın varlığı alt boyutu ve mutluluk, hayat memnuniyeti ve dindarlık değişkenleriyle ilişkisi test edilmiştir. Bu değişkenlerin ölçüt olarak belirlenmesinin sebebi, ilgili literatürde geniş yer tutan bir empirik arka plan olarak anlamın mevzu bahis değişkenlerle geliştirdiği olumlu ilişkilerdir. Ölçüt geçerliği analizleri sonucunda ÇBVAÖ genel ortalamasının anlamın varlığıyla yüksek bir korelasyona sahip olduğu ($r = .76$); mutluluk ($r = .31$), hayat memnuniyeti ($r = .42$) ve dindarlıkla ($r = .30$) geliştirdiği ilişkilerin de anlamlı olduğu anlaşılmıştır ($p < .001$). Alt boyutların korelasyon katsayılarına ilişkin değerler de genel ortalamasının diğer değişkenlerle geliştirdiği ilişkilere oldukça benzerdir ve ilişkiler istatistiksel açıdan anlamlıdır (bk. Tablo 5; $p < .001$).

ÇBVAÖ'nün Türkçe güvenirlilik analizleri kapsamında ilk olarak test-tekrar test analizi gerçekleştirilmiştir. 3 hafta arayla yürütülen test-tekrar test analizleri ölçeğin zaman içinde anlaşılabilirliğinin değişmediğini, analize ilişkin korelasyon katsayılarının tatmin edici bir seviyede olduğunu göstermiştir ($r = .42$, $r = .80$). Madde analizi sonucunda elde edilen düzeltilmiş test toplam madde korelasyon katsayıları ise ölçeğin maddelerinin, genel yapıyla yüksek düzeyde korelasyon gösterdiğine işaret etmektedir. Buna göre kavrayış boyutu için korelasyon katsayıları $r = .63$ ile $r = .80$ arasında; amaç boyutu için $r = .72$ ile $r = .84$ arasında; önem boyutu için $r = .64$ ile $r = .86$ arasında değişmektedir ve ilişkiler anlamlıdır (bk Tablo 8). Son olarak Cronbach alfa güvenirlilik katsayıları ise oldukça tatmin edici bir düzeydedir. Bu değerler kavrayış boyutu için $\alpha = .88$; amaç için $\alpha = .93$; önem için $\alpha = .90$ ve ölçek toplamı için $\alpha = .96$ olarak tespit edilmiştir.

Elde edilen tüm istatistiksel bulgular, Çok Boyutlu Varoluşsal Anlam Ölçeği'nin Türkçe formunun geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte çalışmanın bazı sınırlılıkları mevcuttur. Öncelikle çalışmanın çevrimiçi ortamda kolayda örnekleme ile yürütülmesi, örneklemin temsil gücünü ve bulguların genellenebilirliğini sınırlamaktadır. Araştırma kesitsel desende yürütülmüştür: bu nedenle değişkenler arasındaki ilişkiler nedensel olarak yorumlanamamakta ve zamansal sıralama kurulamamaktadır. Doğrulayıcı faktör analizinde doğrulanan 14 maddeli üç bileşenli model kabul edilebilir uyum vermektedir; bununla birlikte özellikle RMSEA değerinin orta düzeyde kalması modelin geliştirilmeye açık olabileceği izlenimi vermektedir. Ayrıca örneklemin önemli bir bölümü üniversite öğrencilerinden oluşmaktadır; yaş ve yaşam evresi çeşitliliği sınırlıdır. Çalışmada dindarlık tek maddelik bir göstergeden türetilmiştir; bu durum içerik geçerliğini sınırlamakta ve dindarlığın boyutsal çeşitliliğini yansıtmamaktadır. Bu nedenle dindarlıkla bildirilen ilişkiler, küresel eğilim düzeyinde değerlendirilmelidir. Gelecek araştırmalarda çok maddeli ve boyutsal ölçümlerle yeniden sınama önerilmektedir.

Bununla birlikte ileride, ölçeğin farklı yaş ve yaşam evrelerini kapsayan örneklemelerde (örn. lise öğrencileri, yaşlılar veya yetişkinler) geçerlik ve güvenilirliğinin yeniden sınanması yararlı olacaktır. Olasılıklı ya da tabakalı örnekleme stratejileriyle temsil gücünün artırılması; boylamsal tasarımlarla zamansal dinamiklerin, deneysel ya da yarı deneysel desenlerle nedensel ilişkilerin değerlendirilmesi önerilmektedir. Ölçüt geçerliği kapsamında Kişisel Anlam Profili Ölçeği, Yaşam Tutumu Ölçeği ve Hayatta Amaç Ölçeği ile ilişkilerin sistematik biçimde incelenmesi; anlamla kuramsal olarak ilişkili ruh sağlığı değişkenleriyle (örn. psikolojik esneklik, umut, öznel mutluluk, hayat memnuniyeti, dindarlık) ilişkilerin farklı örneklemelerde karşılaştırılması ve kültürlerarası çalışmalarla bulguların uluslararası literatürle karşılaştırılması önerilmektedir.

Etik Komite Onayı: Bu çalışma için etik komite onayı Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi'nden (Tarih:15.01.2025, Sayı:2025/010) alınmıştır.

Katılımcı Onamı: Çalışmaya katılan tüm katılımcılardan yazılı onam alınmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Ethics Committee Approval: Ethics committee approval for this study was obtained from Recep Tayyip Erdoğan University (Date: 15.01.2025, Number: 2025/010).

Informed Consent: Written informed consent was obtained from the participants who participated in this study.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The author declared that this study has received no financial support.

KAYNAKÇA

- Abarghouei, Mehdi vd. "The Relationship Between Religious Coping Strategies and Happiness with Meaning in Life in Blind People". *Global Journal of Health Science* 9/1 (2017), 130-137.
- Abu-Hilal, Maher vd. "Can Religiosity Boost Meaning in Life and Suppress Stress for Muslim College Students?" *Mental Health, Religion & Culture* 20/3 (Mart 2017), 203-216. <https://doi.org/10.1080/13674676.2017.1324835>
- Aflakseir, Abdulaziz. "Religiosity, Personal Meaning, and Psychological Well-Being: A Study Among Muslim Students in England." *Pakistan Journal of Social and Clinical Psychology* 9/2 (2012), 27-31.
- Aiena, Bethany J. vd. "Meaning, Resilience, and Traumatic Stress After the Deepwater Horizon Oil Spill: A Study of Mississippi Coastal Residents Seeking Mental Health Services". *Journal of Clinical Psychology* 72/12 (Aralık 2016), 1264-1278. <https://doi.org/10.1002/jclp.22232>

- Antonovsky, Aaron. *Unrevealing the Mystery of Health - How People Manage Stress and Stay Well Theess and Stay Well*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers, 1987.
- Antonovsky, Aaron. "The Structure of the Sense of Coherence Scale". *Social Science and Medicine* 36/6 (1993), 725-733. [https://doi.org/10.1016/0277-9536\(93\)90033-Z](https://doi.org/10.1016/0277-9536(93)90033-Z)
- Appel, Judith E vd. "Meaning Violations, Religious/Spiritual Struggles, and Meaning in Life in the Face of Stressful Life Events". *The International Journal for the Psychology of Religion* 30/1 (Ocak 2020), 1-17. <https://doi.org/10.1080/10508619.2019.1611127>
- Aydın, Cüneyd vd. "Hayatın Anlam ve Amacı Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması". *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 38 (2015), 39-55.
- Aydın, Cüneyd. "Üniversite Öğrencilerinin Dini Tutum İle Hayattaki Anlam Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi". *İnsan & Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 6/4 (2017), 89-108.
- Ayverdi, İlhan. *Misalli Büyük Türkçe Sözlük (Kubbealtı Lugati)*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı, 2010.
- Bahadır, Abdükerim. *Hayatın Anlam Kazanmasında Psiko-Sosyal Faktörler ve Din*. Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1999.
- Bakır, Rahime Eymen vd. "Different Perspectives of the Same Phenomenon: A Study of Adapting The Religious Attribution Scale to Turkish Muslim Culture". *Mental Health, Religion & Culture*, (2025), 1-13. <https://doi.org/10.1080/13674676.2024.2419014>
- Baltacı, Ali - Yağlı Soykan, Semra Nurdan. "Optimism, Happiness, Life Meaning and Life Satisfaction Levels of the Faculty of Divinity Students: A Multi-Sample Correlational Study". *Spiritual Psychology and Counseling* 5/2 (Haziran 2020), 167-184. <https://doi.org/10.37898/spc.2020.5.2.91>
- Bartrés-Faz, David vd. "Meaning in Life: Resilience Beyond Reserve". *Alzheimer's Research & Therapy* 10/1 (Aralık 2018). <https://doi.org/10.1186/s13195-018-0381-z>
- Battista, John - Almond, Richard. "The Development of Meaning in Life". *Psychiatry* 36/4 (1973), 409-427. <https://doi.org/10.1080/00332747.1973.11023774>
- Baumeister, Roy F. *Meanings of Life*. New York: Guilford Press, 1991.
- Baumeister, Roy F. vd. "Some Key Differences Between a Happy Life and a Meaningful Life". *Journal of Positive Psychology* 8/6 (2013), 505-516. <https://doi.org/10.1080/17439760.2013.830764>
- Baumeister, Roy F. & Kathleen D. Vohs. "The Pursuit of Meaningfulness in Life". *Handbook of Positive Psychology*. ed. C. R. Snyder & S. J. Lopez. 608-618. Oxford: Oxford University Press, 2002.
- Bekmezci, Mustafa - Mert, İbrahim Sani. "Yaşam Tatmini Ölçeğinin Türkçe Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması". *Toros Üniversitesi İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi* 5/8 (Haziran 2018), 166-177.
- Bergkvist, Lars - Rossiter, John R. "The Predictive Validity of Multiple-Item versus Single-Item Measures of the Same Constructs". *Journal of Marketing Research* 44/2 (Mayıs 2007), 175-184. <https://doi.org/10.1509/jmkr.44.2.175>
- Brown, Timothy A. "Confirmatory Factor Analysis". *Handbook of Structural Equation Modeling*. ed. Rick H. Hoyle. 361-379. Guilford Publications, 2012.
- Chamberlain, Kerry - Zika, Sheryl. "Religiosity, Life Meaning and Wellbeing: Some Relationships in a Sample of Women". *Journal for the Scientific Study of Religion* 27/3 (1988), 411. <https://doi.org/10.2307/1387379>
- Crescioni, A. Will - Baumeister, Roy F. "The Four Needs for Meaning, the Value Gap, and How (and Whether) Society Can Fill the Void". *The Experience of Meaning in Life*. 3-15. Dordrecht: Springer Netherlands, 2013. https://doi.org/10.1007/978-94-007-6527-6_1
- Crumbaugh, James C. - Maholick, Leonard T. "An Experimental Study in Existentialism: The Psychometric Approach to Frankl's Concept of Noogenic Neurosis". *Journal of Clinical Psychology* 20/2 (1964), 200-207.
- Çamur, Zeliha. *Yaşamda Anlam ve Dindarlık İlişkisi (Geç Ergenlik Dönemi)*. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2014.
- Damásio, Bruno Figueiredo - Koller, Silvia Helena. "Complex Experiences of Meaning in Life: Individual Differences Among Sociodemographic Variables, Sources of Meaning and Psychological Functioning". *Social Indicators Research* 123/1 (2015), 161-181. <https://doi.org/10.1007/s11205-014-0726-3>
- Debats, Dominique Louis. "The Life Regard Index: Reliability and Validity". *Psychological Reports* 67/1 (Ağustos 1990), 27-34. <https://doi.org/10.2466/pro.1990.67.1.27>
- Delle Fave, Antonella vd. "The Eudaimonic and Hedonic Components of Happiness: Qualitative and Quantitative Findings". *Social Indicators Research* 100/2 (2011), 185-207. <https://doi.org/10.1007/s11205-010-9632-5>
- Demirbaş-Çelik, Nur - İşmen-Gazioğlu, Esra. "Yaşamda Anlam Ölçeği Lise Formu: Türkçe Geçerlik ve Güvenirliği". *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 33 (2015), 42-60.

- Dezutter, Jessie vd. "Meaning in Life: An Important Factor for The Psychological Well-Being of Chronically Ill Patients?" *Rehabilitation Psychology* 58/4 (2013), 334-341. <https://doi.org/10.1037/a0034393>
- Diamantopoulos, Adamantios vd. "Guidelines for Choosing between Multi-Item and Single-Item Scales for Construct Measurement: A Predictive Validity Perspective". *Journal of the Academy of Marketing Science* 40/3 (Mayıs 2012), 434-449. <https://doi.org/10.1007/s11747-011-0300-3>
- Diener, Ed vd. "The Satisfaction with Life Scale". *Journal of Personality Assessment* 49/1 (1985), 71-75. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa4901_13
- Dogan, Tayfun - Totan, Tarık. "Psychometric Properties of Turkish Version of the Subjective Happiness Scale". *The Journal of Happiness & Well-Being* 1/1 (2013), 21-31.
- Dunn, Marianne G - O'Brien, Karen M. "Psychological Health and Meaning in Life: Stress, Social Support, and Religious Coping in Latina/Latino Immigrants". *Hispanic Journal of Behavioral Sciences* 31/2 (2009), 204-227.
- Dursun, Pınar. *The Role of Meaning in Life, Optimism, Hope, and Coping Styles in Subjective Well-Being*. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2012.
- Flett, Gordon L. *The Psychology of Mattering: Understanding the Human Need to Be Significant*. London: Academic Press, 2018.
- Frankl, Viktor Emil. *Anlam İstenci Logoterapinin Temelleri ve Logoterapi Uygulamaları*. İstanbul: Öteki Yayınevi, 2018a.
- Frankl, Viktor Emil. *Duyulmayan Anlam Çığılığı Psikoterapi ve Hümanizm*. çev. Selçuk Budak. İstanbul: Totem Yayınları, 2018b.
- Frankl, Viktor Emil. *İnsanın Anlam Arayışı*. İstanbul: Okuyan Us Yayın, 2012.
- Galek, Kathleen vd. "Religion, Meaning and Purpose, and Mental Health". *Psychology of Religion and Spirituality* 7/1 (2015), 1-12. <https://doi.org/10.1037/a0037887>
- George, Login S. - Park, Crystal L. "Meaning in Life as Comprehension, Purpose, and Mattering: Toward Integration and New Research Questions". *Review of General Psychology* 20/3 (2016), 205-220. <https://doi.org/10.1037/gpr0000077>
- George, Login S - Park, Crystal L. "The Multidimensional Existential Meaning Scale: A Tripartite Approach to Measuring Meaning in Life". *Journal of Positive Psychology* 12/6 (2017), 613-627. <https://doi.org/10.1080/17439760.2016.1209546>
- Heintzelman, Samantha J. - King, Laura A. "Life Is Pretty Meaningful." *American Psychologist* 69/6 (2014), 561-574. <https://doi.org/10.1037/a0035049>
- Heintzelman, Samantha J. - King, Laura A. "(The Feeling of) Meaning-as-Information". *Personality and Social Psychology Review* 18/2 (2014), 153-167. <https://doi.org/10.1177/1088868313518487>
- Homan, Kristin J. - Boyatzis, Chris J. "Religiosity, Sense of Meaning, and Health Behavior in Older Adults". *International Journal for the Psychology of Religion* 20/3 (2010), 173-186. <https://doi.org/10.1080/10508619.2010.481225>
- Hooker, Stephanie A. vd. "A Meaningful Life Is a Healthy Life: A Conceptual Model Linking Meaning and Meaning Salience to Health". *Review of General Psychology* 22/1 (2018), 11-24. <https://doi.org/10.1037/gpr0000115>
- Hu, Li-Tze & Peter M. Bentler. "Evaluating model fit". *Structural Equation Modeling: Concepts, Issues, and Applications*. ed. Rick H. Hoyle. 76-99. Thousand Oaks: Sage Publications, Inc., 1995.
- Hu, Li-tze - Bentler, Peter M. "Fit Indices in Covariance Structure Modeling: Sensitivity to Underparameterized Model Misspecification." *Psychological Methods* 3/4 (Aralık 1998), 424-453. <https://doi.org/10.1037/1082-989X.3.4.424>
- Karaman, Haydar vd. "Açımlayıcı Faktör Analizinde Kullanılan Faktör Çıkartma Yöntemlerinin Karşılaştırılması". *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi* 37/3 (2017), 1173-1193.
- Karaman, Mesut. "Keşfedici ve Doğrulamalı Faktör Analizi: Kavramsal Bir Çalışma". *Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi* 9/1 (Haziran 2023), 47-63. <https://doi.org/10.29131/uiibd.1279602>
- Karataş, Zeynep - Tagay, Özlem. "The Relationships Between Resilience of the Adults Affected by the Covid Pandemic in Turkey and Covid-19 Fear, Meaning in Life, Life Satisfaction, Intolerance of Uncertainty and Hope". *Personality and Individual Differences* 172 (Nisan 2021), 110592. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2020.110592>
- Kealy, David vd. "Early Parental Support and Meaning in Life Among Young Adults: The Mediating Roles of Optimism and Identity". *Current Psychology* 41/6 (2022), 3865-3872. <https://doi.org/10.1007/s12144-020-00907-w>
- Kelso, Kerry C. vd. "Meaning in Life Buffers the Impact of Experiential Avoidance on Anxiety". *Journal of Contextual Behavioral Science* 16 (2020), 192-198. <https://doi.org/10.1016/j.jcbs.2020.04.009>
- Kline, R. B. *Principles and Practices of Structural Equation Modelling. Methodology in the Social Sciences*. New York: The Guilford Press, 2015.
- Korkmaz, Hande - Güloğlu, Berna. "The Role of Uncertainty Tolerance and Meaning in Life on Depression and Anxiety Throughout Covid-19 Pandemic". *Personality and Individual Differences* 179 (Eylül 2021). <https://doi.org/10.1016/j.paid.2021.110952>

- Koyuncu, İlhan - Kılıç, Abdullah Faruk. "Açımlayıcı ve Doğrulayıcı Faktör Analizlerinin Kullanımı: Bir Doküman İncelemesi". *Eğitim ve Bilim* 44/198 (Nisan 2019), 361-388. <https://doi.org/10.15390/EB.2019.7665>
- Kress, Victoria E vd. "Spirituality/Religiosity, Life Satisfaction, and Life Meaning as Protective Factors for Nonsuicidal Self-Injury in College Students". *Journal of College Counseling* 18/2 (2015), 160-174.
- Krok, Dariusz. "The Role of Meaning in Life Within the Relations of Religious Coping and Psychological Well-Being". *Journal of Religion and Health* 54/6 (Aralık 2015), 2292-2308. <https://doi.org/10.1007/s10943-014-9983-3>
- Lee, Virginia vd. "Meaning-Making Intervention During Breast or Colorectal Cancer Treatment Improves Self-Esteem, Optimism, and Self-Efficacy". *Social Science and Medicine* 62/12 (2006), 3133-3145. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2005.11.041>
- Li, P. F. Jonah vd. "Happiness and Meaning in Life: Unique, Differential, and Indirect Associations with Mental Health". *Counselling Psychology Quarterly* 32/3-4 (2019), 396-414. <https://doi.org/10.1080/09515070.2019.1604493>
- Lyubomirsky, S. - Lepper, H. S. "A Measure of Subjective Happiness: Preliminary Reliability and Construct Validation". *Social Indicators Research* 46 (1999), 137-155.
- Maddi, Salvatore R. "The Existential Neurosis". *Journal of abnormal psychology* 72/4 (1967), 311-325.
- Marco, José H. - Alonso, Sandra. "Meaning in Life Buffers the Association Between Clinical Anxiety and Global Maladjustment in Participants with Common Mental Disorders on Sick Leave". *Psychiatry Research* 271 (2019), 548-553. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2018.12.027>
- Martela, Frank. "Can Good Life Be Measured? The Dimensions and Measurability of a Life Worth Living". *Metrics of Subjective Well-Being: Limits and Improvements*. ed. G. Brule - F. Maggino. 21-42. Springer, 2017. https://doi.org/10.1007/978-3-319-61810-4_2
- Martela, Frank - Steger, Michael F. "The Three Meanings of Meaning in Life: Distinguishing Coherence, Purpose, and Significance". *Journal of Positive Psychology* 11/5 (2016), 531-545. <https://doi.org/10.1080/17439760.2015.1137623>
- Maryam Hedayati, M.M. - Mahmoud Khazaei, M.M. "An Investigation of the Relationship between Depression, Meaning in Life and Adult Hope". *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 114 (2014), 598-601. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.12.753>
- Nell, Werner. "Exploring the Relationship between Religious Fundamentalism, Life Satisfaction, and Meaning in Life". *Journal of Psychology in Africa* 24/2 (2014), 159-166. <https://doi.org/10.1080/14330237.2014.903074>
- Ostafin, Brian D. - Proulx, Travis. "Meaning in Life and Resilience to Stressors". *Anxiety, Stress and Coping* 33/6 (2020), 603-622. <https://doi.org/10.1080/10615806.2020.1800655>
- Park, Crystal L. "Meaning Making in the Context of Disasters". *Journal of Clinical Psychology* 72/12 (2016), 1234-1246. <https://doi.org/10.1002/jclp.22270>
- Park, Crystal L. "Religiousness/Spirituality and Health: A Meaning Systems Perspective". *Journal of Behavioral Medicine* 30/4 (Ağustos 2007), 319-328. <https://doi.org/10.1007/s10865-007-9111-x>
- Park, Jina - Baumeister, Roy F. "Meaning in Life and Adjustment to Daily Stressors". *Journal of Positive Psychology* 12/4 (2017), 333-341. <https://doi.org/10.1080/17439760.2016.1209542>
- Psarra, Evangelia - Kleftras, George. "Adaptation to Physical Disabilities: The Role of Meaning in Life and Depression". *The European Journal of Counselling Psychology* 2/1 (2013), 79-99. <https://doi.org/10.5964/ejcop.v2i1.7>
- Reker, G. T. - Wong, Paul T. P. "Aging as an Individual Process: Toward A Theory of Personal Meaning". *Emergent Theories of Aging*. ed. J. E. Birren - V. L. Bengtson. 214-246. New York: Springer, 1988.
- Reker, Gary T. *The Sources of Meaning Profile-Revised (SOMP-R)* (1996).
- Ryff, Carol D. "Happiness Is Everything, Or Is It? Explorations on the Meaning of Psychological Well-Being." *Journal of Personality and Social Psychology* 57/6 (1989), 1069-1081. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.57.6.1069>
- Ryff, Carol D - Keyes, Corey Lee M. "The Structure of Psychological Well-Being Revisited." *Journal of personality and social psychology* 69/4 (1995), 719.
- Ryff, Carol D. - Singer, Burton H. "Know Thyself and Become What You Are: A Eudaimonic Approach to Psychological Well-Being". *Journal of Happiness Studies* 9/1 (2008), 13-39. <https://doi.org/10.1007/s10902-006-9019-0>
- Schnell, Tatjana. *The Psychology of Meaning in Life*. New York: Routledge, 2020.
- Schnell, Tatjana. "The Sources of Meaning and Meaning in Life Questionnaire (SoMe): Relations to Demographics and Well-Being". *Journal of Positive Psychology* 4/6 (2009), 483-499. <https://doi.org/10.1080/17439760903271074>
- Schultz, Duane P. - Schultz, Sydney Ellen. *Modern Psikoloji Tarihi*. İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2007.
- Seligman, M. E. P. *Flourish: A Visionary New Understanding of Happiness and Well-being*. New York: NY: Free Press, 2011.
- Steger, Michael F. "Experiencing Meaning in Life: Optimal Functioning at The Nexus of Spirituality, Psychopathology, and Well-Being". *The Human Quest for Meaning*. ed. Paul T. P. Wong. 165-184. New York: Routledge, 2012.

- Steger, Michael F. vd. "Meaning in Life, Anxiety, Depression, and General Health Among Smoking Cessation Patients". *Journal of Psychosomatic Research* 67/4 (2009), 353-358. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychores.2009.02.006>
- Steger, Michael F. vd. "The Meaning in Life Questionnaire: Assessing the Presence of and Search for Meaning in Life". *Journal of Counseling Psychology* 53/1 (2006), 80-93. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.53.1.80>
- Tarhan, Senanur. *Yaşamda Anlam, Hayat Memnuniyeti, Dindarlık İlişkisi Üzerine Bir Araştırma (Lise Öğrencileri Örnekleme)*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- Tiliouine, Habib - Belgoumidi, Abbes. "An Exploratory Study of Religiosity, Meaning in Life and Subjective Wellbeing in Muslim Students from Algeria". *Applied Research in Quality of Life* 4/1 (2009), 109-127. <https://doi.org/10.1007/s11482-009-9076-8>
- Vilagut, Gemma. "Test-Retest Reliability". *Encyclopedia of Quality of Life and Well-Being Research*. ed. Alex C. Michalos. 6622-6625. Dordrecht: Springer Netherlands, 2014. https://doi.org/10.1007/978-94-007-0753-5_3001
- Vural, Muhammet Enes. "Açımlayıcı ve Doğrulayıcı Faktör Analizi: Din Bilimleri Alanından Örnek Analizlerle". *Din Bilimlerinde Nicel Yöntem Teorik Temel, Analiz, Yorumlama ve Raporlama*. ed. Ali Ayten. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2022.
- Vural, Muhammet Enes vd. "Din Bilimleri Çalışmalarında Betimsel Analiz, T-Test ve ANOVA: Örnek Uygulamalarla Veri Betimleme ve Grup Ortalamalarını Karşılaştırma". *Din Bilimlerinde Nicel Yöntem Teorik Temel, Analiz, Yorumlama ve Raporlama*. ed. Ali Ayten. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2022.
- Vural, Muhammet Enes - Ayten, Ali. "Dindarlık ve Depresyon İlişkisinde Anlamsızlığın Aracı Rolü". *İlahiyat Tetkikleri Dergisi* 55 (2021), 379-395.
- Vural, Muhammet Enes - Ayten, Ali. "Testing the Mediating Role of Existential Meaning on the Link between Religiosity and Satisfaction with Life: A Study on Turkish Muslim University Students". *Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 11/21 (Ocak 2022), 1-17. <https://doi.org/10.53683/gifad.1030792>
- Walsh, Froma. "Loss and Resilience in the Time of COVID-19: Meaning Making, Hope, and Transcendence". *Family Process* 59/3 (Eylül 2020), 898-911. <https://doi.org/10.1111/famp.12588>
- Yıldırım, Murat vd. "Meaning in Life, Religious Coping, and Loneliness During the Coronavirus Health Crisis in Turkey". *Journal of Religion and Health* 60 (2021), 2371-2385. <https://doi.org/10.1007/s10943-020-01173-7>
- Yılmaz, Sema. "Umre İbadetinin Hayatın Anlamı ve Umutsuzlukla İlişkisi Üzerine Ampirik Bir Araştırma". *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 22/1 (2018), 543-570.
- Yu, Elizabeth A. - Chang, Edward C. "Meaning in Life as a Predictor of Optimism: How Parents Matter to Asian and European Americans". *Personality and Individual Differences* 138 (2019). <https://doi.org/10.1016/j.paid.2018.10.031>

EXTENDED SUMMARY

Existential meaning is a fundamental aspect of human life that significantly influences psychological well-being and overall life satisfaction. Understanding one's existence, having purposeful goals, and believing that one's life matters contribute to mental health and a fulfilling life. The Multidimensional Existential Meaning Scale (MEMS) was developed to assess existential meaning across three distinct dimensions: Comprehension, Purpose, and Mattering. Comprehension refers to the extent to which individuals perceive coherence and understanding in their lives; Purpose pertains to the sense of directedness and goal orientation; and Mattering involves the belief that one's life is significant and valued. Although the MEMS has been widely used in various cultural contexts, a validated Turkish version is lacking, limiting its application in Turkish-speaking populations. This study aims to fill this gap by adapting the MEMS into Turkish and evaluating its psychometric properties.

The adaptation process began with the translation of the original MEMS into Turkish by bilingual experts, followed by a back-translation procedure to ensure accuracy and semantic equivalence. The Turkish version was then administered to a sample of 312 participants, consisting of university students and the general adult population. To assess construct validity, a confirmatory factor analysis (CFA) was performed to determine whether the three-factor structure of the original scale was replicated. Additionally, criterion validity was examined by analyzing correlations between the MEMS scores and theoretically related constructs such as presence of meaning, life satisfaction, happiness, and religiosity. Reliability analyses, including internal consistency and test-retest reliability, were also conducted to ensure the scale's stability over time.

The CFA results supported the three-factor structure of the MEMS in the Turkish sample, with fit indices indicating a strong model fit (CMIN/DF = 3,178, RMSEA = .084, CFI = .96, GFI = .91, TLI = .95, NFI = .95). Factor loadings for all items were within acceptable ranges, with the lowest being .63 and the highest .94. Each subscale demonstrated high internal consistency, with Cronbach's alpha coefficients of .88 for Comprehension, .93 for Purpose, and .90 for Mattering. The test-retest reliability analysis conducted over a three-week interval yielded coefficients of .82 for Comprehension, .85 for Purpose, and .80 for Mattering, indicating strong stability over time.

Regarding criterion validity, significant positive correlations were found between MEMS scores and key psychological constructs. The total MEMS score was highly correlated with presence of meaning ($r = .76, p < .001$), confirming its theoretical alignment with previous research. Additionally, moderate to strong correlations were observed with life satisfaction ($r = .42, p < .001$), happiness ($r = .31, p < .001$), and religiosity ($r = .30, p < .001$). These findings suggest that individuals with a greater sense of existential meaning tend to experience higher levels of subjective well-being and life satisfaction, consistent with previous literature on meaning and well-being.

Further analyses showed that the Comprehension subscale had the highest correlation with presence of meaning ($r = .74, p < .001$), highlighting its role in providing a sense of coherence in life. The Purpose subscale demonstrated strong associations with goal-directed behavior and life satisfaction ($r = .40, p < .001$), reinforcing the idea that purposeful living contributes to well-being. The Mattering subscale, which assesses the perception of one's significance in the world, showed moderate but meaningful correlations with happiness ($r = .28, p < .001$) and religiosity ($r = .27, p < .001$). These findings align with previous studies suggesting that perceiving oneself as valuable enhances positive psychological outcomes.

Overall, the results indicate that the Turkish version of the MEMS is a psychometrically robust instrument for assessing existential meaning across its three dimensions. The successful replication of the original three-factor structure supports the scale's construct validity within a Turkish cultural context. The significant correlations with related constructs provide strong evidence for criterion validity, further confirming that existential meaning is intricately linked to well-being and religiosity. These findings are consistent with international research utilizing the MEMS, suggesting the scale's cross-cultural applicability.

This study successfully adapted the Multidimensional Existential Meaning Scale into Turkish and demonstrated its validity and reliability within a Turkish-speaking sample. The Turkish MEMS offers a valuable tool for researchers and practitioners in psychology and social sciences to assess existential meaning and its components. Future research should explore the scale's applicability in different Turkish subpopulations, such as adolescents, older adults, and clinical samples, to further establish its generalizability. Additionally, longitudinal studies could investigate the scale's sensitivity to interventions aimed at enhancing existential meaning. This research contributes to the growing body of literature on existential meaning and provides a reliable assessment tool for future studies in Turkish-speaking populations.